

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

1|2020

Lammas & vuohi

**Onnistunut rakennusinvestointi
Kainuunharmas lähellä säilytystasoa
Kuntoluokittamalla tuloksia**

Villat meille – langat teille

Aidosti suomalaisesta villasta

Olemme jo 70 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa. Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh. 20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Kehräämön oma kirja julkaistu!

Sisältää 18 erilaista käsityöohjetta; niin suosittuja klassikkomalleja kuin ihan uusiakin malleja. Lisäksi tiiviit osiot kehräämön historiasta, lampuriyhteistyöstä sekä langan valmistusprosessista.”

Ostamme laadukasta villaa!

Olethan yhteydessä aina etukäteen villan vastaanottoon: Päivi Häkkinen p. 050 543 6533

Tehtaanmyymälä avoinna

arkisin ma-pe 8-16
Kehräämöntie 2, 51520 Hiirola (Mikkeli), p. 010 617 3030
Löydät meidät myös Facebookista ja Instagramista.

Tutustu tuotteisiin myös verkkokaupassamme! www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

Päätoimittajalta

Valoa näkyvissä!

HYVÄÄ ALKANUTTA VUOTTA kaikki Lammas & vuohi -lehden lukijat! Varsinainen talvi jäi tänä vuonna täällä eteläisemmässä Suomessa kokonaan tulematta, ja musta maa sekä sateisen pilviset päivät ovat saaneet pimeyden tuntumaan loputtomalta. Nyt pimeys on onneksi taas vihdoin taittumassa kevään valoisuuteen.

Valoa on näkyvissä myös suomenlampaan ja kainuunharmaksen geenipankkikatraan suhteen. Joulukuussa saatiin iloinen uutinen, että Pelson vankilan maatilalta irtisanotut eläimet saavat uuden kodin ammattiopisto Lappian Louen koulutustilalta Tervolasta. Uusien eläintilojen rakentaminen on alkamassa, ja lampaiden muuton olisi tarkoitus tapahtua vuoden 2021 loppuun mennessä.

Muistutuksena vielä, että Lammasyhdistyksen sääntömääräinen kevätkokous pidetään valtakunnallisten lammaspäivien yhteydessä Turussa torstaina 19.3. Tällöin on tarkoitus esitellä yhdistyksen viestintästrategian suunnitelmaa ja keskustella siitä. Toivottavasti mahdollisimman moni pääsee paikalle, mutta myös etäosallistuminen on jälleen mahdollista.

Nähdään Turguses!

Marjo Simpanen

Tässä numerossa

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 9 Vuoden harjoittelutilaksi Loukon lammastila
- 11 Poikkeuksen pakina kertaalleen syödystä eurosta
- 11 KaRe-hanke
- 12 Kolmas sidosryhmätapaaminen
- 14 APR-päivä – kainuunharmas puhutti
- 16 Eläinlääkärilasta: Kuntoluokitus
- 18 Sairaudet synnissä:
Selvitä kohonneen karitsakuolleisuuden syy
- 20 Sisäloistartuntojen seuraaminen kannattaa
- 21 Aidan toiselta puolen
- 22 Pässihuutokauppaa Suomessa ja Skotlannissa

RAKENNUSTEEMA

- 24 Rakennusinvestointi lammastilalla
- 26 Lampolarakentaminen
rakennussuunnittelun näkökulmasta
- 30 Lampurin kokemuksia rakentamisesta
- 32 Kevyet kaarihallit lampolana

- 35 Sami Garam: Lammas on herkullisinta lihaa
- 36 Suomalammis lautaselle 2019, juhlaressepti
- 38 Finskt får på tallriken, festmenyn 2019

KANNESSA

Vanhapaikan tilan viime vuonna rakennettu lampola.

Kuvaaja **Maria Hankilanoja**

Nro 2/2020 • ilmestyy 3.5.2020 • **aineistopäivä 18.3.2020** • teema: laiduntaminen

WWW.LAMMASYHDISTYS.FI

Lammas & vuohi

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilaushinta
79 €/vuosikerta 2020 (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Taitto Tipos Ab
Paino T-Print Painotalo Oy, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri
Anna Kujala
Puh. 040 520 5436
lammasleyhti@gmail.com
Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 1/2020
Kaie Ahlskog, Miila Alanco-Ollqvist,
Silja Alamikkotervo, Maria Hankilanoja,
Riina Kohmo, Teija Kokkonen,
Miia Kontturi, Anna Kujala,
Maija Kyrö, Petri Leinonen,
Mikko Poikkeus, Eeva Mustonen,
Katri Myry, Eila Pennanen,
Satu Rantamaa, Eero Rautiainen,
Johanna Rautiainen, Sini Sillanpää,
Marjo Simpanen, Maija Suutarinen,
Elina Tiinanen, Johannes Vallivaara

Kuka vei juustoni?

Luin jokin aikaa sitten mielenkiintoisen kirjan ”Kuka vei juustoni?”, joka oli kirjoitettu lyhyeen tarinamuotoon. Kirja kertoo kahdesta hiirestä ja kahdesta pikkuihmisestä, jotka elävät sokkelossa etsien juustoa. Juusto oli pitkään ilmestynyt samaan paikkaan, kunnes eräänä päivänä juustoa ei näkynytkään. Tarinassa kuvataan sitä, miten yllättävään ja itsestä riippumattomaan muutokseen voi suhtautua eri tavoin. Epävarmuus siitä onko paluuta menneeseen ja uudesta ei ole tietoa, pakottaa muutokseen. Muutoksen toteuttamisessa auttaa se, jos kuvittelee itsensä uuden juuston luokse, mutta lopulta asenne ratkaisee, miten tilanteeseen suhtautuu.

Monilla maaseudun toimialoilla on käynyt juuri samoin kuin tuossa tarinassa, juusto on vain pikkuihmistä pienentynyt ja pienentynyt, eikä siitä riitä enää koko perheelle. Osa on lähtenyt juuston perään jättämällä synnyinseutunsa ja ahtautumalla kasvukeskuksiin. Toiset ovat sopeutuneet ja kiristäneet vyötä sitä mukaa kun housut ovat meinanneet tipahtaa. Mutta on myös niitä, jotka ovat luopuneet vanhoista uskomuksista ja toimintatavoista, ja löytäneet uutta juustoa entistä enemmän.

Meillä on loistava mahdollisuus synnyttää kannattavaa liiketoimintaa hyödyntämällä suomalaisen maaseudun tarjoamia rikkauksia. Emme vain huomaa niitä mahdollisuuksia, koska katsomme asioita liian läheltä. Joskus on hyvä vaihtaa kuvakulmaa, ja tutkia tuttuakin asioita uudelta kantilta. Mutta yksin emme siihen kykene. Lapin matkailu on hyvä esimerkki siitä. Lapissa matkailu on kehittynyt viime vuosina merkittävästi. Hajanaisesti toimivien pienten yrittäjävetoisten toimijoiden joukosta on kasvanut merkittävä toimiala, jonka kasvunäkymät ovat loistavat. Matkailukeskusten yrittäjien verkostot ovat saavuttaneet kriittisen massan, ja toimiala kykenee rahoittamaan kasvunsa kehittämistä tulorahoituksen turvin. Lammastalouden osalta tästä ollaan vielä kaukana, mutta kannattavan kasvun mahdollisuuksia tälläkin toimialalla on merkittävästi.

Se vaatii vain kykyä nähdä tulevaisuuteen, uskoa siihen ja te-

”Epävarmuus siitä onko paluuta menneeseen ja uudesta ei ole tietoa, pakottaa muutokseen. Muutoksen toteuttamisessa auttaa se, jos kuvittelee itsensä uuden juuston luokse, mutta lopulta asenne ratkaisee, miten tilanteeseen suhtautuu.”

koja. Sekä ennen kaikkea yhteistyötä. Yhdessä luodut pidemmän aikajänteen tavoitteet ja toimenpiteet, joiden kautta osallisille muodostuu kannattavaa liiketoimintaa, on kaiken perusta. Toimiala kehittyy vain, jos toimialan yritykset kehittyvät. Mutta se vaatii työtä, josta jokaisen pitää ottaa vastuu. Ei ole sitä jotakin, joka tekee muiden puolesta sen mitä ne eivät tee. Se tekijä olet sinä.

Rakennetaan yhdessä toimialasta menestyvä!

Johannes Vallivaara
toimitusjohtaja
ProAgria Lappi

Jalostuslampaiden ja -vuohien suositushinnat vuonna 2020

Hinnasto on tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %. Lisähintasuositus 1.10 alkaen on 12 €/kk. Hintoihin lisätään alv.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10€ / uuhi tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Jalostusvuohet

Kili alle 2 viikkoa	60 €
Kili 2–8 viikkoa	80 €
Kili 2–3 kk	100 €
Kuttukili 4–8 kk	150 €
Kuttukili astutettu	200 €
Lypsykuttu tuotoksesta riippuen	250 €
Pukkikili alle 5 kk	120 €
Pukkikili yli 5 kk	170 €
Aikuinen siitospukki	300 €
Tinkimaidonhinta (tilalta) alkaen	2,50 €

Korjataan nyrjähdys yhdessä

Aloitin MTK:n lammasperkoston varapuheenjohtajana vuoden alusta ja sain heti kunnian aloittaa pestini kirjoittamalla edunvalvonnan palstalle.

Olen nelikymppinen kaupungistunut, hyvin tavallinen 2000-luvun tarina kaikin puolin. Liikaa töitä, liian kiire ja haave paremmasta elämästä maalla houkutteli. Kun lopulta löysimme sopivan talon kodiksemme, ajatuksena oli edelleen käydä töissä kaupungissa. Haaveilin oman ruuan kasvattamisesta, sillä en luottanut ruokakauppojen valikoimiin niiden eettisyyden ja asiallisten taustojen osalta. Entisessä työssäni olin päässyt ihmettelemään ruuan tuotantoa maailmalla ja minua kauhistutti, millaisissa oloissa maailmalla ruokaa tuotetaan, myös vientiin.

Kun sitten ensimmäisiä omia karitsoja kasvattelin myytäväksi vuonna 2013 vanhassa, kahden lehmän navetassa, aloin ymmärtää, miten nyrjähtänyt maatalouden tilanne oli myös ihan täällä kotimaassakin. On väärin, että tilat eivät voi itse työtä tekemällä aidosti vaikuttaa ansaintamahdollisuuksiinsa, vaan kaikkea toimintaa sanellaan jostain muualta. Kuitenkin maanviljelijät rinnastetaan julkisessa keskustelussa yrittäjiin. Jos yrittäjä haluaa ansaita enemmän, yrittäjä tekee enemmän duunia, tuottaa enemmän tai parempaa laatua. Sitten laitetaan paukkuja tuotekehitykseen ja markkinointiin, selvitetään, kuka on juuri sen yrittäjän täydellinen asiakas, profiloitua ja kehitettävää. Tuotetaan sellaista, mitä se täydellinen asiakas haluaa, jotta täydellinen asiakas maksaa täydellistä hintaa ja näin yrittäjä saa työstään asiallisen korvauksen. Ja koko tämän tuotteen ketju hyötyy.

Mutta ei maanviljelijä näin pysty toimimaan. Tai sitten maanviljelijän pitää taikoa maatilasta sen verran laajamittaista yritystoimintaa, että koko ketju pyörii. Silti aivan liian usein tulee kuulleeksi, että eihän siitä alkutuotannon tuotteesta tarvitse mitään maksaa, kun teillä on ne tuet. Niin. Ne tuet. Niin kauan, kuin järjestelmä on nykytuotoinen, meillä on sekä ristinä että apuna monipuolinen tukijärjestelmä, jota voidaan hyödyntää monimuotoisessa tuotannossa hyvinkin innovatiivisesti. Tavallaan se turvaa lammastalouden tässä maassa, mutta perustavanlaatuinen ongelma ei tukien avulla katoa. Jos lammastuotannon tuotteista ei saada järkevää hintaa asiakkaalta, pelkkien tukien varassa kyllähtää hirressä.

”Ruoka on niin kauan liian halpaa, kun sitä on varaa heittää hukkaan. Tuotteiden hinta nousee arvostuksen myötä ja jos emme itse opi arvostamaan omia tuotteitamme, sitä ei puolestamme tee kukaan.”

Ruoka on niin kauan liian halpaa, kun sitä on varaa heittää hukkaan. Tuotteiden hinta nousee arvostuksen myötä ja jos emme itse opi arvostamaan omia tuotteitamme, sitä ei puolestamme tee kukaan. Tasa-arvoiset mahdollisuudet tuottaa, hyvät mahdollisuudet kehittää tiloja ja tuotantoa sekä asiakkaiden tarpeisiin suunnitellut tuotteet auttavat myös lammassalaa selviämään ja menestymään tulevaisuudessakin.

Laittakaa siis rohkeasti viestiä epäkohdista, niin voidaan yhdessä jumpata tätä taistelua eteenpäin.

Maija Suutarinen

info@hakalanlammastila.fi

SLY:n hallituksen märepalat

- SLY:n viestintäsuunnitelmaa on ryhdytty työstämään. Suunnitelma esitellään Turun lammaspäivillä, keskustelun kera.
- Kokemukset ”Suomilammastalouden” -kampanjasta olivat hyviä. Pyritään saamaan jatkuvuutta ja ympärisvuotisuutta lammastalouteen.
- Kansallinen nurmionhjelma on julkistettu (katso sivu 7)
- Tulevan EU-ohjelmakauden yksityiskohtiin, muun muassa hyvinvointikorvaukseen, pyritään vaikuttamaan

Koonnut **Petri Leinonen**

**SUOMEN VUOHIIYHDISTYS RY:N
VUOSIKOKOUS pidetään 6.3.2020
kello 11–15.30 Tampereella,
Ravintola Porossa.**

Ilmoittautumiset: Markus Koivistolle
soittamalla tai viestillä numeroon
050 463 5354 2.3.2020 mennessä

Pohjanmaan Lammasosuuskunnalle uusi toimitusjohtaja

ANNIINA HOLOPAINEN
on valittu Pohjanmaan
Lammasosuuskunnan
uudeksi toimitusjohta-
jaksi. Holopainen aloi-
ti työssään 1.2.2020.
Yhteystiedot säilyvät
samana, eli puhelinnu-
mero 050 9131 845 ja

sähköposti pohjanmaanlammasosuuskun-
ta@gmail.com. Nykyinen toimitusjohtaja
siirtyy muihin tehtäviin

YAMK agrologi Anniina Holopaisen
vuonna 2019 valmistunut opinnäytetyö
käsitteli kotimaisen lampaan- ja karitsan-
lihan tuotantoketjun kehittämistä (katso
Lammas & vuohi 5/2019). Opinnäytetyön
teen aikana Holopaiselle muodostui kat-
tava suhdeverkosto lammasketjun sidos-
ryhmiin. Lammastalous ja lampurit ovat
hänelle tuttuja aikaisempien työtehtävien
kautta ja kotitilalla on tällä hetkellä pieni
harrastekatras. Holopainen toivoo yhtey-
denottoja kaikilta lampureilta, jotka ha-
luavat kehittää lammastaloutensa ammat-
timaisuutta, yhteistyötä ja taloudellisuutta.

OPETUSVIDEO KOTITEURASTUKSESTA

OPETUSVIDEO lampaan lopetuksesta ja
teurastuksesta omaan kulutukseen yksityis-
taloudessa on katsottavissa Lammasyhdis-
tyksen kotisivuilla osoitteessa
[https://lammasyhdistys.fi/opetusvideo-
kotiteurastuksesta/](https://lammasyhdistys.fi/opetusvideo-kotiteurastuksesta/)

Video on EU:n Central Baltic-ohjelman
rahoittama Knowsheep-hankkeen tuote.

Ilmastoviisautta maatiloille

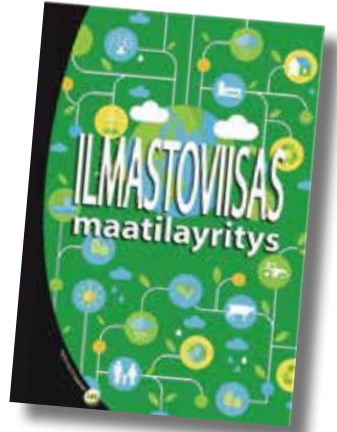
TIETO TUOTTAMAAN-SARJAN uusin jul-
kaisu ”Ilmastoviisas maatilayritys” on **Sari
Peltosen** toimittama ja usean kirjoittajan
tekemä kokonaisuus, jossa ilmastomuut-
tosta ja maataloutta tarkastellaan niin kas-
vinviljely- kuin kotieläintilojen näkökul-
masta että metsätalouden ja energiatehok-
kuuden kantilta.

Esimerkkejä käsitellyistä aiheista ovat
”Tuottavalla eläinainekselle kannattava ja
ilmastoviisas kotieläintuotanto”, ”Nurmien
merkitys ilmastomuutoksessa”, ”Lannan
ja mädätteen käsittely”, ”Energian käyttö
kotieläintuotannossa”, ja ”Tilayhteistyön
mahdollisuudet”.

Ilmastoviisas maatila on hyvin hoidettu
kokonaisuus, jossa huomioidaan sadontuo-
ton ja tuotosten parantaminen, maan hyvä
kasvukunto ja toimiva vesitalous. Keskeisiä
tekoja ovat viljelykierto ja kasvipeitteisyys,
muokausmenetelmät, tuotantopanosten
tarkennettu käyttö, lannan käsittely, eläin-
ten ruokintastrategiat ja eläinaineksen kes-

tävyys sekä
energiarat-
kaisut.

Maatiloil-
la tarvitaan
sopeutumis-
toimia ja
riskien hal-
lintaa sekä uusia ilmastoratkaisuja, joilla kas-
vatetaan hiilivarastoja. Hiilipäästöjen ja hiilen
sidonnan mittaaminen mahdollistaa kom-
pensaatiopalveluiden kehittämisen ja uuden-
laisen ilmastoyrittäjyyden käynnistämisen. Il-
mastomuutosta hillitsevien toimenpiteiden
on tuettava myös muita ympäristövaikutuk-
sia, kuten ravinnehuuhtouman riskin pieney-
tymistä sekä luonnon monimuotoisuuden ja
eläinten hyvinvoinnin edistämistä.
Tieto tuottamaan -sarjaa julkaisevat yhteis-
työssä ProAgria Keskusten Liitto ja Luon-
nonvarakeskus. Kirjan voi tilata Pro Agrian
nettikaupasta.

POHJOISMAINEN LAMMASKOKOUS InterNorden pidetään tänä
vuonna Ruotsin Skaraborgissa 14.-16.8. Seminaarin tee-
mana on lampaiden terveys ja hyvinvointi.

WWW.FARAVELSFORBUNDET.SE/INTERNORDEN-2020

ÄRETS NORDISKA FÅRMÖTE InterNorden hålls 14–16.8 i Skara-
borg, Sverige. Seminariets tema är fårhälsa och -välmående.

Kiinnostaako villa-aiheinen roll-up?

**SLY:N VILLA-AIHEISIA
ROLL-UPEJA** tilataan kysynnän
mukaan. Roll-upeja löytyy sekä
suomen- että ruotsinkielisenä.
Roll-upin kappalehinta riippuu
tilatusta määrästä. Yhden
roll-upin hinta on korkeintaan
90 euroa + alv + toimitus. Tee
tilauksesi maaliskuun 2020 lop-
puun mennessä sähköpostitse
info@lammasyhdistys.fi.

Intresserad av en roll-up om ull?

FINLANDS FÅRFÖRENING
erbjuder roll-upar om ull.
Roll-uparna finns både på svenska
och finska. Styckepiset varierar
beroende på antalet roll-upar som
beställs. Priset för en roll-up är
högst 90 euro + moms + leverans.
Gör din beställning inom mars
2020 per e-post till
info@lammasyhdistys.fi.

Nurmenvihreä tulevaisuus

NURMEN ARVOSTUSTA JA TUOTTOA pyritään kohottamaan tammikuussa Maa- ja metsätalousministeriölle (MMM) luovutetulla kansallisella nurmiohjelmalla. Alan toimijoiden yhteistyönä laatima ohjelma nostaa keskeisiksi kehittämiskohteeksi tutkimuksen lisäämisen ja nurmimarkkinoiden synnyttämisen.

Lampaan, kuten myös nautojen ja vuohien keskeinen ravinto on nurmi. Sen ruokinnallinen laatu on tuotannon toimivuuden kannalta ydinkysymyksiä. Nurmibiomassa voi käyttää biokaasutuotannon syötteenä. Nurmiviljelyllä on myös monia ympäristöetuja, hiilensidonnasta ravinnevalumiin ehkäisyyn. Siksi MMM halusi nurmea hyödyntävien toimijoiden yhteisen näkemyksen siitä, miten nurmituotannolla edistetään kestävää ruokajärjestelmää.

Kyselyissä ja ohjelman laatimisen aikana järjestetyissä työpajoissa tutkimuksen ja tutkitun tiedon tarpeellisuus nousi keskiöön.

Ohjelmassa esitetään nurmitutkimusryhmien perustamista ja mahdollisuutta myös pitkäkestoiseen perustutkimukseen. Toisaalta kaivattiin ketterää soveltavaa tutkimusta tai tiedonsoveltamiskokeiluita yhdessä neuvontajärjestön ja alan yritysten kanssa.

Tavoitteeksi kirjattiin myös nurmen mukanaolo kaikissa viljelykierroissa. Tämä edellyttää toimivien nurmimarkkinoiden ja peltolohkojen yhteisviljelykäytäntöjen syntyä. Nurmimarkkinat olisivat ratkaisu myös raivaustarpeeseen ja laajentavien tilojen peltopulaan.

Lammasyhdistys oli mukana nurmiohjelman teossa MTK:n, Maitoyrittäjien ja Pihvikarjaliiton kanssa. Ohjelman syntyprosessissa huomattiin, että meillä on paljon yhteistä, niin kiinnostuksessamme kuin myös käsityksissämme (nurmipohjaisen) maatalouden tulevaisuudennäkymistä. Tästä on hyvä jatkaa!

Kirjoittaja **Petri Leinonen**

Ilmoita meille sähköpostisi!

SLY KERÄÄ jäsenistön sähköpostiosoiteita tiedotuksen helpottamiseksi. Käy ilmoittamassa sähköpostiosoitteesi SLY:n kotisivuilla olevalla nettilomakkeella.

Anmäl din e-post!

SLY BER medlemmarna meddela sina e-postadresser för att underlätta informationsgången. Anmäl din e-post med blanketten på SLY:s hemsida.

www.lammasyhdistys.fi

→ Yhdistys

→ SLY:n jäsenen sähköpostiosoite jäsenrekisteriä varten

Timo Sipilän muistolle

EMERITUSLAMPURI TIMO

SIPILÄ poistui yllättäen keskuudestamme 8.11.2019. Vain vajaa vuotta aiemmin meidät saavutti suruviesti Timon **Leena**-puolison kuolemasta.

Timo oli syntynyt 27.2.1944 Liedossa ja hän isännöi Honkarinteen tilaa Liedon asemalla. Koulutukseltaan Timo oli autotekniikan insinööri Turun teknillisestä ammattikorkeakoulusta. Pisimmän työuransa maanviljelyksen ulkopuolella Timo teki sveitsiläisen alumiiniyhtiön Alusuissien Suomen edustajana Helsingissä, josta hänelle karttui mm. erinomainen saksan kielen taito. Tuon kuudentoista vuoden aikana hän matkusti töiden puolesta paljon ympäri maailmaa ja kävi vain viikonloppuisin kotona perheen luona. Koko ajan Timo kuitenkin hoiti myös kotitilaansa Liedossa, jossa oli työskennellyt jo pikkupojasta saakka.

1990-luvun laman takia Alusuissien lakkautti Suomen toimintonsa ja Timo ryhtyi päätoimiseksi maanviljelijäksi. Timon vaimo Leena oli aina harrastanut neulomista ja erään kankaankudonta- ja huovutuskurssin innoittaman hän päätti, että heille tulee lampaita. Ensimmäiset 6 lammasta, pessi ja 5 uuhia, saapuivat Honkarinteen tilalle 13.6.1993. Myöhemmin lammasmäärä kasvoi ja parhaimmillaan uuhia oli 70. Rotuina olivat alusta alkaen suomenlammas ja ahvenanmaanlammas, juurikin hyvän ja monikäyttöisen villan ja kauniiden taljojen takia.

Sukupolvenvaihdos tilalla tapahtui 2012, jonka jälkeen Timo ja Leena jatkoivat vielä käsityöpuolella. **Kalle**-poika puolisonsa **Mirkun** kanssa jatkoivat lampaiden pitoa Sipilän Lammastila

-nimellä. Timon harrastuksiin kuului puutyöt ja hän kävikin monilla puutyökurseilla. Timo sorvaili erilaisia puuastioita, voiveitsiä ja koriste-esineitä. Materiaalina oli kotoiset puulajit kuten kataja, koivu, mänty, pihlaja, haapa ja raita.

Timo on tullut monelle tutuksi markkinoilta. Hän kävi myymässä tilan tuotteita ahkerasti mm. Turussa silakkamarkkinoilla, Lammasta- ja vuohituotteiden markkinoilla sekä Vanhan Suurtorin Joulumarkkinoilla. Helsingissä hänet tapasi mm. Senaatintorilta Tuomaan Markkinoilla, Naisten Joulumessuilla ja kesäsunnuntaisin kauppatorilta. Hän kävi myös Tampereella Kädentaidot-messuilla.

Timo oli aktiivisesti mukana Varsinais-Suomen Lammaskerhon toiminnassa, ja oli pitkään kerhon hallituksessa. Puheenjohtajana hän toimi vuosina 1998-2007. Timo osallistui aktiivisesti kerhon järjestämiin tarinapäiviin, kesäretkiin ja muihin tapahtumiin, ja oli ideoimassa niiden toteutusta. Monet ovat tavanneet ja tutustuneet Timoon myös Suomen Lammasyhdistyksen järjestämissä tilaisuuksissa sekä kevät- ja syyskokouksissa. Timo oli periaatteen mies ja otti aktiivisesti osaa keskusteluihin. Hänellä oli mielipiteitä asioista ja hän uskalsi ajaa asioita eteenpäin parhaaksi katsomallaan tavalla.

Itse olen tavannut Timon ensimmäisiä kertoja 2000-luvun alussa. Paremminkin olen tutustunut häneen vuonna 2007 Greta Stenbergin luona, kun minut oli kutsuttu mukaan Varsinais-Suomen Lammaskerhon toimintaan ja hallituksen varajäseneksi. Muistan erityisesti Timon vankkumattomana miehenä, joka hoiti aina lupaamansa asian. Myös Timon muistikirja ja vahva käsiala ovat jääneet mieleeni.

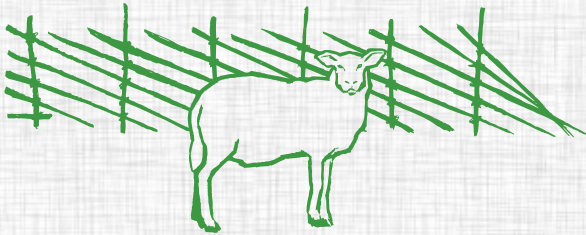
Lastenlapset olivat Timolle hyvin tärkeitä. Timoa jäi kaipaamaan paitsi kolme poikaa perheeseen sekä muut sukulaiset, mutta myös iso joukko lampaiden kautta ystäviksi ja tutuiksi tulleita.

Emerituslampuria muistellen,
Varsinais-Suomen Lammaskerhon hallituksen puolesta,
Riina Kohmo

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

LUOMU

JO VUODESTA 2005

MAITTAVAA LUOMUA LAMPAILLE

LAMMAS-TÄHTI 240 LUOMU BASIC

Maittava valkuaistiiviste luomulampaille

Rehu sisältää valkuaista ja lampaan tarvitsemia kivennäis- ja hivenaineita sekä vitamiineja, mutta siihen ei ole lisätty kuparia. Rehu sopii erinomaisesti täydentämään tilan omaa luomuviljaa.

- 40 kg:n säkeissä,
960 kg:n lavoina
- myös irtona
- 4,5 mm:n raekoko

LAMMAS-TÄHTI KIVENNÄINEN

Luomutuotantoon sopiva kivennäisrehu

Sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Rehussa on korkea seleeni-pitoisuus, 40 mg/kg. Seleenin kokonaismäärästä 25 % on orgaanista seleeniä.

- 25 kg:n säkeissä
- 4,5 mm:n raekoko
- Sopii luomutuotantoon

Murrantie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusentahtirehut.fi

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

Lammas- ja vuohitilojen asiantuntija- ja tuotosseurantapalvelut järjestetään alueellisten ProAgria Keskusten kautta

Lammas- ja vuohiasiantuntijat:

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala ja Finska Hushållningssällskapet

ProAgria Pirkanmaa,

Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere

Kaie Ahlskog puh 0400 731 811

Marja Jalo puh 040 5728387

Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala

ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva,

Sari Heltelä puh 040 5937528

Niina Saastamoinen puh 040 7359912

(ruokintasuunnitelmat)

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

ProAgria Etelä-Pohjanmaa,

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Milla Alanco-Ollqvist puh 040 7060 558

Sini Sillanpää puh 043 8250 526

Oulu, Kainuu ja Lappi

ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23,

PL 106, 90101 Oulu

Milla Sirviö puh 043 8272999

Johanna Alamikkotervo puh 043 8271443

(uä-mittaukset, Lapin alue)

ProAgria Keskustenliitto

Lammastalouden asiantuntijat

Milla Alanco-Ollqvist ja **Kaie Ahlskog**

Myös muut ProAgrian asiantuntijat ovat

käytettävissäsi, katso lisää www.proagria.fi

PRO
Agria

Vuoden harjoittelutilan tunnustus

LOUKON LAMMASTILALLE

SeAMKin agrologiopetus palkitsee vuosittain ansioituneen harjoittelutilan. Vuodesta 2016 lähtien jaettu tunnustus ojennettiin vuonna 2019 perustellusti Raija ja Reino Loukon lammastilalle. SeAMKin opiskelijoille harjoittelupaikka on löytynyt jo seitsemänä vuonna.

Kirjoittaja ja kuvaaja **Sini Sillanpää**

PALKINTOON OIKEUTTAVINA valintakriteereinä mainitaan moitteeton yhteistyökyky, monipuolinen maatilayrityksen tuntemuksen lisääminen, niin käytännön kuin kirjallisten töidenkin osalta. Harjoittelijoilta saatu palaute kertoo, että maatilaharjoittelussa saatu kokemus on erittäin hyödyllistä opiskelun ja työelämän kannalta. Valituksi tuleminen on Reinon mielestä tärkeä tunnustus myös koko lammasalalle. Positiivista näkyvyyttä lammasalalla ei koskaan ole liikaa. Monipuolinen lammastuotanto tarjoaa tuleville maatalousyrittäjille käytännön harjoittelupaikan siinä missä kolmen robotin lypsykarjatilakin.

Monipuolinen harjoittelutila

Seinäjoen Ylistarossa sijaitsevan lammastilan isäntäparin moni tuntee. Lammaskalusteita valmistava Retronik ky on tullut tutuksi monelle lampurille laadukkaista tuotteistaan, joiden kehitystyötä ja innovointia tehdään tilalla - omassa lampolassa. Kullankeltaisilla oljilla märehitsee ruskeita ja mustia suomenlammassuuhia. Karitsointikautta ja uutta maatilaharjoittelijaa odotetaan innolla. Valokaari loistaa pajasta, jossa metallipuolen opiskelija on harjoittelussa parasta aikaa. Tilan monipuoliset työt tarjoavat hyvän harjoittelupaikan opiskelijoille. Lammas on keskiössä; ruokinta, hoito ja käyttäytyminen tulee harjoittelijoille tutuksi. Peltotyöt kuuluvat luonnollisesti tilan töihin; kynnöstä rehun korjuuseen. Opiskelijan oman mieltymyksen mukaan on kaivinkone- ja metsänhoitotyön opiskelullekin sijansa. Luomutilalla hoidetaan myös ”maanalaista karjaa”, joten monipuolisempaa harjoittelutilaa saa hakea!

Parhaimmillaan tilalla on ollut neljä harjoittelijaa samaan aikaan, kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä löytyy silloinkin, kun ohjattavia on monta. Aikaa ja vaivaa ei laske, kun uutta harjoittelijaa opastetaan. Raijalle ja Reinolle on tärkeää, harjoittelijan

Raija ja Reino Louko vastaanottivat SeAMKin opiskelijoiden Vuoden harjoittelupaikka-tunnustuksen. He ovat tarjonneet opiskelijoille harjoituspaikan lammastilaltaan jo seitsemänä vuonna.

Retronikin lammaskalusteita innovoidaan tilan omassa lampolassa.

lähtötasosta riippumatta, että kaikki tilan työt tulee kunnolla perehdytettyä ja kaikkea pääsee tekemään, työturvallisuudesta ei liioin tingitä. Heidän tavoitteenaan on antaa mahdollisimman laaja ja monipuolinen kokemus maatilaharjoittelusta; lammastalouden ja yritystoiminnan kautta. Pitkäjänteisyydestä ja kärsivällisyydestä kertoo sekin, ettei ketään pakoteta vaikeisiin tai hankaliksi koettuihin tehtäviin. Opiskelija on saanut osallistua, kun on kokenut olleensa valmis ja ennen pitkää kaikki ovat olleet.

Harjoittelutilana toimiminen ei tarkoita ilmaista työvoimaa.

Mikäli miettii harjoittelijoita tilalleen, kannattaa unohtaa vaivaton, helppo ja halpa työvoima. Toki harjoittelijoista on paljon apua tilan töissä, mutta toisaalta aikaa kuluu paljon opastamiseen. Harjoittelutilan on mietittävä myös, onko valmis isoon vastuuseen. Yhteen ääneen Loukot toteavat, kuinka harjoittelijoilta saa myös paljon. On kunnia asia ottaa harjoittelijoita vastaan ja antaa mahdollisuus käytännönkokemukseen, samalla saa itsekin laajempaa

Vuoden harjoittelutilan kriteerit:

- Tila on yhteistyökykyinen, kiinnostunut osallistumaan myös erilaisiin maatalouteen ja opiskeluun liittyviin kehityshankkeisiin.
- Tila on monipuolinen maatalouden oppimispaikkana.
- Henkilöstö on kiinnostunut jatkuvaan maatilatalouden ja itsensä kehittämiseen ja kouluttamiseen.
- Tilalla on hyvän työilmapiirin lisäksi hyvä opiskelijoiden ohjaus työtehtäviin ja lisäansiona erilaisien oppijoiden huomioiminen.

näkemyksiä. Vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa on parhaimmillaan, kun itsekin oppii uutta. Oppimisen ja vuorovaikutuksen tärkeydestä kertoo sekin, että uusien harjoittelijoiden kanssa järjestetään tapaaminen ennen harjoittelua, jossa sovitaan yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt. Loukot haluavat antaa harjoittelijoille enemmän, kuin tarvittavat opintopisteet. Onnistumiset ja opitut taidot antavat itseluottamusta ja valmiuksia tulevaisuuteen.

– Tuo suurta mielihyvää, kun opiskelija voittaa pelkonsa ja onnistuu siinä hankalimmassakin työtehtävässä, harjoittelemaan tänne tullaan, sanoo Reino.

**Lammasta lautaselle,
karitsaa kaikkiin
keittiöihin**

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.

Tilateurastamo Kouvossa

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

**Ostamme kaikenikäisiä lampaista ja vuohia
teuraaksi ympäri vuoden.**

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

*Lallin
Lammas*

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Puh. 040 524 9629
Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

OSTETAAN

karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!

Luomuhyväksyntä

puh. 010 229 1021, Orimattila

www.vainionteurastamo.fi

**YHDESSÄ ENEMMÄN
TEURASVÄLITYS
KAUTTAMME
MEILTÄ MYÖS LAATUREHUJA**

POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA

TEURAAT: Anniina Holopainen puh. 050 9131 845

REHUT: Raimo Näsi puh. 0400 266 646

pohjanmaanlammasosuuskunta@gmail.com

TOIMIALUEENA KOKO SUOMI

SKINEKS OÜ
tarjoaa
lampaantaljojen
muokkausta Virossa.

Hinta 22-24 euroa/kpl
(sis. alv.).

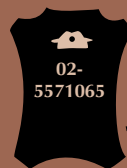
Myytävänä myös
kasviparkittuja naudan-
nahkoja käsityöläisille.

www.skineks.ee
skineks@skineks.ee

Muokkaamme lampaanvuotanne

KORISTETALJOIKSI

Myymme myös erilaisia lammasturkistuotteita

**NAHKA
JALOSTAMO Oy**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi

puh. 02 557 1065

Zombielammas ja märehditty euro

SITÄHÄN EI KOSKAAN TIEDÄ, mitä lampolassa on vastassa ja siksihän sinne on hieno mennä. Yksikään päivä ei ole samanlainen, vaikka väliin tuntuu, että yhdessä sumussa se vain hanko heiluu.

Eräänä kauniina aamuna Harjunpääntilan tuotantoyksikkö numero ykkösessä tapahtunutta. Uuhet seisovat kauhusta rautakankeana, yhtä lukuunottamatta, karsinan toisessa kulmassa ja eräs blondi nimeltään Kaisa Norppa omassa nurkassaan. Mitäs täällä tapahtuu? Kersantti Karoliina, tilanneraportti?

Laumanjohtajauuhi alkaa kelata tapahtumia takaisin edelliseen iltaan.

"Lampurilta unohtui se läppäri tuohon karsinan kulmalle ja ensin aateltiin, että käydään tyttöjen kanssa vain lyömässä sulle joku hauska Facebook-päivitys, mutta sitte ajaututtiin kattoon repeatilla Villekallen kissavideoita. Se johti siihen, että hypittiin tasasorkkaa pitkin karsinaa ja läppäri putos. Sieltä tärähti auki Pro Rahastuksen sivu ja Weblammas, alettiin sitten flikkojen kans ver-tailla indeksejä. No sitte meille selvis, että toi Norppa, joka on tua kulmas, onki kuollu! Sehän on ihan selvä eläväkuolluzombieuuhi, varmaan heittäny veivinsä silloin kun sai kyytiä siitospässi Ralli-matti Kutomolta, taisi siitä sanoakkin, että astuun pystyy, mutta käveleminen tekee vaikeaa. No kuitenkin nyt me pelätään tommosta zombieblondia niin maan perusteellisesti, siksi se on tua omas kulmasansa."

Antakaas se läppäri tänne niin katotaan, jäikö se ehjäksi?

"No jäihän se muuten, mutta tuo Norppa on niin rahan perään, että se söi siitä E:n eli euron merkin."

Sehän märehcii siellä jo, ei kuolleet märehdi, märepala tänne

ja se puuttuva E niinku olis jo. Taitaa olla kyseessä Ämtekin erikoinen, eli kuolleet ja elävät vaihtelee tiimeihinsä haudan takaa miehitystä ja naisitusta.

Taustalta joku heittää pienen vinoilun:

"Kannattaako sun sinne Weblampaaseen lähteä heilumaan kun aina sanot, että sun kaljuuntuminen johtuu tuosta ohjelmasta. Ei oo kauheesti enää varaa tai niskas alkaa palella."

Joo kiitti, otetaan riski, ja sitä paitsi mä saan vielä juicen kasvatettua, jos haluan ja varsinkin jos vaimo antais luvan.

Avistuksen etovalta jopa pesun jälkeen haiseva E paikalleen ja uuhet hyräilee kuorossa

"Eemtekhh ditsital solyyyssooons", kaunistaa lausuntaa samalla kun helvetin portit eikun Weblammas aukeaa. Kliketiklik ja uuhilis-taa esiin, täällähän sais olla sellanenki kohta kuin elävät kuolleet, henkimaailmasta heränneet ja astutuksessa hengiltä höylätyt.

Jep tämän mukaan on Kaisan elämä kaput, otetaas pari puhe-lua, "anna sen soida" uuhet kannustaa.

"Emtekin tuki täällä hei, joo ei me tuota henkiin saada, soittele lammaskirjuriin".

No tämä selvä, ohjelma siis saa itseksensä elukan näkemättä hengiltä, muttei tässä tapauksessa takaisin elävien kirjoihin, itsestään niitä sitten välillä heräileekin... Eipä vissiin turhaan maksella laskuja tuonnekaan. Tuliskohan tuollaset jatkuvasti sakkautvat ohjelmat kuntoon, jos laskuja alkais maksaa suoraan firmaan ja uuhien kertaalleen syömillä euroilla?

Mikko Poikkeus

KaRe-hankkeessa hankitaan uusi ohjelmistosovellus

FACEBOOKISSA lammasväkeä päivityksil-lään hauskuttanut honkajokinen **Mikko Poikkeus** aloittaa Lammas & vuohi -lehden kolumnistina. Jutut kertovat ammatti-maisen lammastilan arjesta vastaan tulevis-ta tilanteista lampurin vinkkelistä ja pilke silmäkulmassa.

Ensimmäisessä kolumnissa kohdattuun ongelmaan saadaan toivottavasti helpotus-ta lähitulevaisuudessa. Lampurille Web-Lammas-ohjelmiston bugilta näytävä eläi-men statuksen virheellinen muuttuminen on todellisuudessa seurausta Ruokaviraston lam-mas- ja vuohirekisterin tapahtumien synkronoinnissa olevasta ongelmasta. Juuri tästä

syystä MTechin asiakaspalvelukaan ei pysty-nyt Poikkeusta asiassa auttamaan, vaan ohjasi hänet ottamaan yhteyttä Ruokavirastoon.

Nyt käynnissä olevassa Kare2020-hankkeessa on tarkoitus hankkia kokonaan uusi ohjelmistosovellus ProAgrian ylläpitä-mien lampaiden ja vuohien kantakirjojen sekä jalostusrekisterien ylläpitoon. Maa- ja metsätalousministeriö on vahvasti mu-kana hankkeessa, mikä luo toivoa siihen, että synkronointiongelmamat viranomaisre-kisterin kanssa saataisiin vihdoin ratkais-tua. Koko hankkeen kustannusarvio on 229 900 euroa, josta ministeriöltä haettu rahoitusosuus on yhteensä 140 000 euroa.

Suomen Lammasyhdistys osallistuu hank-keen 79 900 euron omarahoitusosuuteen yhteensä 8 000 eurolla (v. 2020 4 000 euroa ja v. 2021 4 000 euroa).

Hankkeen vetäjänä on tammikuusta al-kaen toiminut ProAgria Etelä-Suomen yri-tysasiantuntija **Karita Alén**, jolla on hyvin vahva kokemus hankkeiden läpiviennistä. Ohjausryhmässä on mukana aktiivinen lampuriedustus sekä muun muassa edusta-jat SLY:stä ja Suomen Vuohiyhdistyksestä. Lisätietoja löytyy hankkeen kotisivulta: www.proagria.fi/hankkeet/lampaiden-ja-vuohien-kantakirja-ja-jalostusrekisteri-kare2020-13804

Tavoitteena tarkempia tilastoja, kauppa mukana keskusteluissa

LAMMASALA oli jälleen laajasti edustettuna tammikuun lopulla pidetyssä sidosryhmätapaamisessa. Isäntänä toimi MTK. Edellisen tapaamisen ”kotikäynten” läpikäynnissä lihatukku Tamminsen **Ari Försti** esitteli uutta toimintamallia, joka perustuu yhteistyöhön sitoutumiseen sekä oikea-aikaiseen tiedonkulkuun tuottajalta teuras-tamolle ja lihatukkuun.

– Ympärivuotuiset tuorelihatoimitukset jokaiselle valikoimajaksolle kaupan suuntaan. Tämä toimintamalli mahdollistaisi volyymin kasvun sekä mahdollisuuden parempaan valikoimaan, jolla voisi olla vaikutusta myös tuottajahintaan.

Uudessa toimintamallissa toiveena on tasainen, ympärivuotinen tuotanto, jossa riste-tykset on otettu mukaan, teuraaksi menevät etukäteen sovitut määrät ja Tamminen tulee tiedot teuraista ennakkoon hyvissä ajoin.

– Kukaan ei oikein pärjää yksin. Ongel-makohia pitäisi ratkaista asia kerrallaan ja siten saada asioita eteenpäin, sanoi Försti, ja peräänkuulutti jatkuvan parantamisen mallia koko ketjussa.

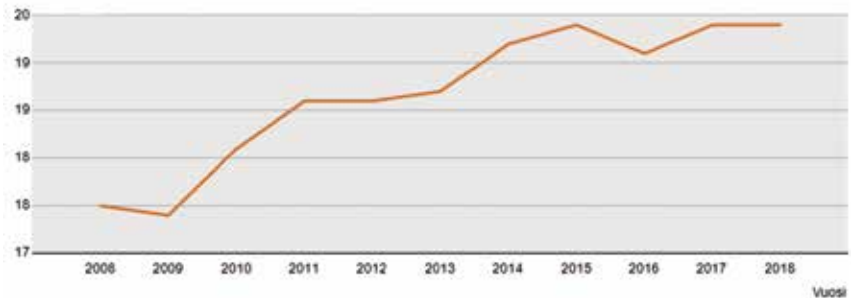
Tamminen on syksyllä leikannut jopa 60 karitsaa päivässä. Uuden toimintamallin mukainen tavoite on leikata 100 karitsaa päivässä, mikä vuodessa tarkoittaisi 250 täyttä työpäivää ja noin 500.000 kiloa lihaa. MTK:n lammasjaoston puheenjohtaja **Tapio Rintala** kommentoi, että ympäri-vuotinen tuotanto vaatii suomenlampaan ottamista mukaan ketjuun. Tamminsen kaavilema lihamäärä vastaa 40–45 prosenttia Suomen nykyisestä karitsamäärästä.

Tuottajahinta tasaisen alhainen

Tuottajalle maksettu hinta lihasta oli useamman läsnäolijan huolenaihe. EU-tilastojen mukaan tuottajahinnat ovat Suomessa olleet tasaisen alhaisia, vajaat 4 euroa kilolta. ProAgrian edustaja **Milla Alanco-Ollqvist** totesi, että kun tuottajahinta laskee alle 4 euron, lisätulolähteiden merkitys nousee lihan tuotantoa tärkeämmäksi.

– Milla hinnalla siis jatkamme tuotantoa, jos tavoite on että kuluttaja syö kilon lampaanlihaa vuodessa henkilöä kohden? Tällä hetkellä monella tuottajalla on odottava mieliala, kun ei tiedetä uuden ohjelmakauden ehto-ja. Osa varmasti myös miettii mitä tehdä ja kannattaako lampaantuotanto jatkossa.

Ympärivuotinen karitsantuotanto on mahdollista, mutta nostaa tuottajan kuluja, minkä pitäisi näkyä tuottajahinnassa. Pohjanmaan Lammasosuekskunnan **Hannele**

Suomalaisissa teurastamoissa teurastettujen karitsojen keskiruhopaino 2008–2018. Vuonna 2008 keskiruhopaino oli 17,5 kiloa, vuonna 2018 19,4. Myös teurastettujen määrä oli lisääntynyt, 31 027 karitsasta vuonna 2008 54 381 karitsaan vuonna 2018. Lähde: Luke

Ulvo laski, että keväällä teurastetun karitsan lisäkustannus tuottajalle pelkästään lisääntyneinä rehukuluina on 50 senttiä kilolta. Hän arvioi, että iso osa ammattilampureista ovat valmiita ympärivuotiseen tuotantoon nopeallakin aikataululla, jos ehtoista sovitaan ja hinta on kohtuullinen.

– Suomessa ei myöskään ole kaksivaihekasvatusta, mikä osaltaan voisi tehostaa tuotantoa, jos kasvattamot olisivat lähellä teurastamoa. Tämä on myös tukipoliittinen kysymys, koska tällä hetkellä kaksivaihekasvatusta ei ole huomioitu tiissa, sanoi Ulvo.

Samalla todettiin, että jokaisen yrityksen lampurista alkaen on katsottava omaa yritystoimintaansa kriittisesti, jos tavoitteena on parempi kannattavuus: rönsyt pois ja mahdollisimman kustannustehokasta toimintaa.

Tuote ennen hinnoittelua

Liha vastaan kasvis -keskustelussa lampaanlihan valtti on eläinten hyvinvointi ja ympäristö, arvioi Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan valikoimapäällikkö **Juha Nieminen**.

– Ennen hinnoittelua pitää kuitenkin olla tuote jota myydä. S-ryhmälle ei ole tarjottu lainkaan tuoretta kotimaista lampaanlihaa pääasiaksi, ainoastaan pakasteita. Kysyntää kotimaiselle tuoreelle lampaanlihalle on, eli jos tarjontaa olisi enemmän pääsimme kehittämään yhteistyömalleja.

Kuluttajakäyttäytymistä tutkivan Foodwestin trendiseurannan mukaan ruokatrendejä tällä hetkellä ovat muun muassa helppous ja nopeus, luonnollisuus ja aitous, on-the-go-ruokailu, hyvinvointi ja lihattomuus. Myös SOK:lla seurataan kulutuksen valtatrendejä. Vahvoja trendejä ovat ruokahävikin vähentäminen ja vastuullisuus.

– Me olemme vastuussa siitä mitä asiakkaille myymme, eli senkin takia meitä

Markkinatutkimusyritys Kantar TNS kerää Lukelta ja Tullilta lammasalan tilastotietoja. Lampureita lähestytään paraikaa tuotantoon liittyvällä kyselyllä, jossa kysytään eläinten lisäksi muun muassa investoinneista. Anne Kallinen, kuvassa vasemmalla, kertoi että yritys toivoo tarkempia tilastoja, esimerkiksi heillä ei ole tiedossa paljonko lampaanlihaa on varastossa. Käytössä olevat tilastot, jotka perustuvat Lammasrekiserin tietoihin, näyttävät että teurastettujen karitsanruhojen paino on noussut, eli suunta on oikea. Kallinen keskustelee kuvassa MTK:n Saara Pataman kanssa.

kiinnostaa myös koko lampaanlihaketju tuotannosta teurastukseen ja leikkukseen, sanoi Nieminen.

– Ylipäätään meille tarjotaan hyvin vähän kotimaista lampaanlihaa ja kysyntä ei ole päässyt kasvamaan. Ymmärrämme kyllä realiteetit, eli jos me haluamme ainoastaan paisteja, muut ruhon osatkin pitäisi saada jonnekin käyttöön. Mielellään ottaisimme tarjouksia vastaan tuotteista joita teillä on.

Mitä loppuasiakas haluaa?

– Lampaanlihasta puhuttaessa näen että asiakas ei halua yliprosessoitua lampaanlihaa eli sitä ”helppoutta”, vaan enemmänkin

Helsingissä Simonkadun kellaritiloissa mietittiin noin 30 hengen voimin lammalan kehittämistä ja ongelmakohtia. SOK:n Juha Niemisen alustuksessa kuultiin kaupan näkemyksiä kotimaisen lampaanlihan markkinoista.

Varsinaisten puheenvuorojen lisäksi tilaisuudessa käytiin dialogia esitelmöijien kanssa ja vapaamuotoista keskustelua tauoilla. Kuvassa etualalla vasemmalla Muhniemen Lahtivajan Kaarin Knuuttila ja oikealla SLY:n toiminnanjohtaja Marjo Simpanen.

haetaan aitoutta ja puhtautta. Pakasteena lammas myy ainoastaan pääsiäisenä, muuten kuluttaja haluaa tuoretta lampaanlihaa sekä pakattuna että palvelutorilta.

Erilaiset teematapahtumat sekä tuottajan vierailu kaupassa mainitaan keinoina myydä pienempiä eriä.

– Ajankohtaisuus on myös A ja O, eli milloin minkälaisia tuotteita asiakkaalle tarjoaa. Kesällä esimerkiksi on kysyntää myös maustetuille ja marinoiduille lihoille jotka sopivat grillattavaksi.

SOK:n kanssa yhteistyötä miettivä löytää

lisätietoa S-kanavan kohdasta ”tavarantomittajille”.

Paikalla oli myös Reinin Lihan edustaja. Helsingiläinen Reinin Liha on osa Kescoon kuuluvaa Kesprota ja itsenäinen, tuoreeseen lihaan erikoistunut yritys.

– Kuluttajille myymme lihaa Hakaniemen Hallissa. Sörnäisten leikkaamomme palvelee vähittäiskauppaa ja ravintola-alaa, joka on hyvin heterogeeninen, kehitysjohtaja **Lauri Räsänen** kertoi.

Yrityksessä tehtiin äskettäin sukupolvenvaihdos. Viime vuoden lopulla yrityksessä aloitti uusi toimitusjohtaja, **Arto Pajukko**. Ostosta vastaa **Patrik Söderman**.

Kehitystä teurastamoissa

Teurastamo Liha-Hietasella on menossa oman lammalinjan rakentaminen. Investointi on valmis syksyllä, jolloin lampaat teurastetaan omalla linjallaan ja isot eläimet toisella linjalla. Yrityksen lammasmäärät ovat olleet 4000–6000 kappaletta teurasta vuodessa, uusi lammalinja tuplaa määrän.

– Tulevat teurasmäärät riippuvat myös siitä miten saamme työvoimaa. Meillä on tällä hetkellä noin 25 työntekijää, joista 10–11 on teurastajia, **Otto Kaarle** kertoi.

Myös Muhniemen Lahtivaja lähtee kehittämään toiminnastaan aiempaa suunnitelmallisempaa yhdessä avaintuottajiksi kutsuttujen lampurien kanssa. Avaintuotta-

jat ilmoittavat etukäteen lomakkeella tulevan vuoden ennakoitua karitointimäärät ja teurasajankohdat, jolloin teurastamon markkinoinnista saadaan suunnitelmallisempaa ja pyritään vaikuttamaan tuottajahintaan.

– Nyt tuotanto on epävakaa ja markkinointia tehdään sen mukaan miten lihaa on varastossa tai tuotannossa, jolloin on vaikeampi määrittellä ulosmyyntihintaa, sanoi **Kaarin Knuuttila**, joka on jo pidemmän aikaa tehnyt yhteistyötä lähialueen kuntien suurkeittiöiden kanssa. Avaintuottajille suunnitellaan myös koulutusta.

Markkinoinnista puhuttaessa SLC:n edustaja **Christer Ollqvist** nosti keskusteluun ruotsalaisen Svenskt Kött -osakeyhtiön esimerkkinä liha-alan kuluttajayhteistyöstä. Yritys toimii viestinviejänä ruotsalaiselle lihalle tekemällä kohdennettua tiedottamista ja sen takana ovat alan yritykset sekä tuottajien edunvalvontajärjestö LRF. SLC arvioi että vastaava yhteistyömalli voisi toimia myös Suomessa.

– Heitänkin tämän pallon nyt MTK:lle.

Keväällä seuraavassa sidosryhmätapaamisessa on tarkoitus miettiä konkreettisia tapoja ongelmakohtien purkamiseksi ja ketjun yhteistyön kehittämiseksi. Tapaamista isännöi Ahlmanin opisto Tampereella.

Kirjoittaja ja kuvaaja **Anna Kujala**

KAINUUNHARMAS puhutti APR-p

Kuva: Eila Pennanen

Tammikuun APR -päivässä Jokioilla erityisesti kainuunharmas-rodun tilanne ja tulevaisuus herättivät huolta kirvoittaen vilkasta keskustelua ja ideointia rakentavassa hengessä.

Kirjoittaja **Eila Pennanen**

KAINUUNHARMASPOPULAATION MÄÄRÄ ei ole tilastojen mukaan vähentynyt jyrkästi, mutta rotuna harmas on laskenut lähelle säilytystasoa, jolloin rodun kehittäminen on vaikeaa. Rodun suurimpia haasteita ovat harmastilojen määrän väheneminen, APR -tukien tilanne sopimuskauden vaihtuessa ja rodun geneettisen elinvoimaisuuden säilyttäminen tuotanto-ominaisuuksia vaarantamatta. Positiivista on, että kaikki harmaksen seitsemän pässilinjaa ovat elossa ja käytettävissä jalostukseen.

Suomenlampaan pässilinjaliikennevalot päivitetty

LINJAT YHD.	1	2	3	4	6	7	8	12	13	14	15	16	17	18	19	21	23	24	25	30	31	33
TILOJA	23	3	20	14	37	43	20	32	3	23	31	10	16	24	21	18	25	8	3	22	1	18
	V	V	V	V	V	V	V	V	R	R	V	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
	M	M			M	M	M		K	M		K	R	M	M	M	M	M	M	M	M	M
			R		R	R							V	V	V							
MUUTOS	↑	↑	↓		↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑		↓	↓	↓	↓	↓		↑	↑	↓	↓

2020 PÄSSILINJAN PÄSSEJÄ ELOSSA	
>10 TILALLA PÄSSILINJIA KÄYTÖSSÄ	
≤ 10 TILALLA PÄSSILINJIA KÄYTÖSSÄ	
≤ 5 TILALLA PÄSSILINJIA KÄYTÖSSÄ	
2020 EI PÄSSILINJAN PÄSSEJÄ ELOSSA TAI TIEDOSSA	

LINJAT YHD.	34	38	43	44	45	47	52	53	55	56	57	59	62	64	65	67	68	69	70	71	80	81
TILOJA	28	7	24	18	36	2	0	1	27	4	11	15	6	22	46	10	2	6	1	3	8	4
	V	V	V	V	V	M	R	M	V	V	V	V	M	R	V	R	K	V	H	V	V	M
	M	M	M	M	M				M	K	M	M	M	M	M	V		M				
			R		R	V			R									R				
MUUTOS	↓	↑	↓	↓	↑	↓	↓		↓	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑

Julkaisijat: Finnsheep ry, Lammastaloussäätiö, Lihasulan Säätiö, ProAgria Etelä-Suomi

Tilastossa on 1271 tuotosseurantapässiä. Joidenkin linjojen tilanne, kuten 2-25-31-47-53, on vain muutaman pässin tai vielä pässipojan varassa.

SUOMENLAMPAAN TILANNE näyttää näennäisesti hyvältä populaation kokoa ja sukusiitosastetta tarkasteltaessa. Tuotosseurannan tilastojen valossa pässilinjat jakautuvat kuitenkin epätasaisesti ja jotkut linjat ovat vaarassa kadota. Yli 50 % tuotosseurannan päseistä kuuluu 10 yleisimpään linjaan ja 5 yleisintä linjaa on 27,7 % päseistä.

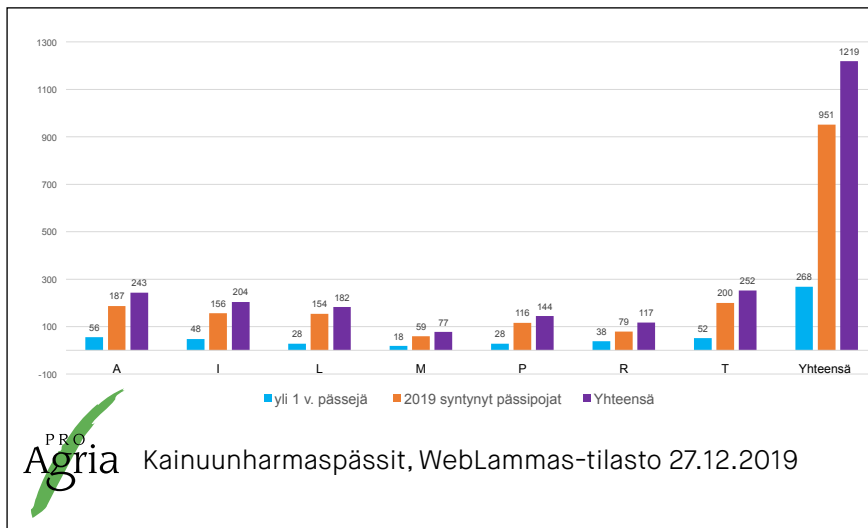
Suomenlammaskasvattajat, muistakaa merkitä WebLampaaseen isäpässeille linjanumerot. Otatthän yhteyttä **Kaie Ahlskogiin**, kaie.ahlskog@proagria.fi, mikäli tilallanne on vaarantuneita linjoja käytössä. Myös tarkkailuun kuulumattomien tilojen tietoja tarvitaan.

Pikkupässit kiertoon! -kampanja on tuottanut tulosta. Kampanja jatkuu, ilmoita harvinaisen linjan pikkupässisi mukaan **Tarja Kosunen-Krannilalle**, tarja.kkr@gmail.com

Ruokaviraston sivuilta löytyy listaus MV-/CAE terveysvalvontaohjelmaan kuuluvista tiloista. Katso www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintautien-vastustaminen-ja-valvonta/terveysvalvonta/

päivänä

Mainettaan parempi harmas

Jalostuslampuri **Niina Lohva** Lahtelan lammastilalta nostaa kainuunharmaksen monipuolisuuden rodun vahvuudeksi. Harmasvillan laatu, talojen yksilöllisyys sekä rodun hedelmällisyys ja soveltuvuus maisemanhoitoon ovat innostaneet monia lampureita rodun pariin. Harmaksen maine lihaksettomana maatiaisrotuna on osittain historiaa, vaikkakin teuraseläinten lihakkuusvaatimukset ovat sirolle monikäyttörodulle haasteellisia.

– Rodussa ei pidä tehdä jalostusvalintoja yksioikoisesti vain kasvun ja lihakkuuden perusteella, niin tärkeitä ominaisuuksia kuin ne kokonaisuutta ajatellen ovatkin. Teurasruhojen luokituksessa harmasten ei tarvitse kilpailla varsinaisten liarotujen kanssa, monikäyttörodulle riittää teurastustosten asiallinen taso, Lohva pohtii.

Hän nostaa esille jalostuslampolansa

parhaiden uuhi- ja päässikaritsoiden 30 millimetrin selkälihakset ja elävä EUROP-luokituksen R-luokan tulokset selkeänä todisteena jalostustyön edistymisestä lihakkuuden osalta.

Jalostuslampuri **Helinä Leppänen** Noitaan tilalta kiittää emo-ominaisuuksien lisäksi harmasuuhien kestävyttä, terveyttä ja elinikäistuotosta.

– Selkälinjansa säilyttäneet terveutareiset ja -jalkaiset uuhet yli 300 kilon elinikäistuotoksellaan vahvistavat rodussa olevan potentiaalia.

Taloudellista tukea ja brändäystä

Lohvan mielestä seuraavan rahoituskauden APR-sopimuksissa harmaksilla, kuten myös ahvenanmaanlampailla, tulisi olla korkeampi tukitaso. Taloudellista tukea tarvittaisiin myös elävän geenipankin ylläpitoon tiloilla. Näin toivon mukaan saa-

taisiin estettyä yksilömäärän dramaattinen väheneminen ja geenien peruuttamaton menetys.

– Pidemmällä tähtäimellä toivoisin, että eriytyvä, osin yhä valikoivampaan ja eettisempään suuntaan siirtyvä lihankulutus olisi harmaksen vahvuus suoramyyntitiloilla ja muussa sen tyyppisessä markkinoinnissa, jossa lihan alkuperää halutaan korostaa – harmaslihan herkullinen maku ja pehmeä, hienosyinen rakenne tukevat tätä ajatusta. Selkeästi kainuunharmas rotuna tarvitsisi brändäyksen, jota voitaisiin suunnitella ja organisoida esimerkiksi aktiivisen yhdistyksen kautta, summaa Lohva ajatuksiaan.

Yhteistyö säilytyksen tueksi

Leppänen toivoo yhteistyön lisäämistä laajan geenipohjan säilyttämisessä harmaslampureiden keskuudessa. APR-päivän keskusteluosuudessa esillä ollut pääsirinki voisi olla vastaus laajan päässivalikoiman pitoon ja säilyttämiseen. Harmaspässien päässilinjaliikennevalot sekä harmaskasvattajille jaettavissa olevat tilakohtaiset päässilistat helpottaisivat tilatasolla jalostuseläinten etsintää.

Leppänen näkee myös pienten tilojen merkityksen arvokkaana rodun säilymiselle ja toivoo useamman harmaslampurin liittyvän tuotosseurantaan ja tautivalvonnan piiriin.

– Olen lähiaikoina vähentämässä eläinmäärää radikaalisti, vaihtoehtona mahdollisesti myös tuotannon lopettaminen. Säilyttäjiä ja jalostuslampureita tarvitaan harmasrodun tulevaisuuden turvaamisessa elinvoimaisena alkuperäisrotuna!

SUOMENLAMPAAN ja KAINUUNHARMAKSEN
jalostuslampola, Pelson vankila

MYYNNISSÄ
3/19 syntyneitä EUROP-arvosteltuja uuhi- ja päässikaritsia. Orf-vapaa, MV1.
Puh. 050 576 7729

NOITTAAN TILA

Hyvä valikoima arvosteltuja kainuunharmaksia luomutilalta, MV 1.

Lisätietoja
puh. 050 594 4050

MYYDÄÄN
SUOMENLAMMAS-
KATRAS MV1

80 ruskeaa ja 10 mustaa APR-tukikelpoista uuhia

Antti ja Ulla Mäkelä,
Perho
050 320 3680
anttimakela.pp@outlook.com

Kuntoluokittamalla tuloksiin

Kuntoluokitus on nopea ja luotettava keino selvittää aikuisen lampaan lihaksikkuutta ja rasvaisuutta. Se on hyvä mittari seurata ruokinnan onnistumista lampaan eri tuotantovaiheissa.

KIRJOITTAJAT

Johanna Rautiainen, eläinlääketieteen lisensiaatti, työskentelee Lammasmaailma Oy:n asiantuntijaeläinlääkärinä. info@lammasmaailma.fi

Miia Kontturi, tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri, työskentelee Ruokavirastossa, Eläinten terveyden- ja lääkityksen yksikössä. miia.kontturi@ruokavirasto.fi

Eeva Mustonen, tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri ELT, työskentelee Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osastolla Mäntsälässä. eeva.mustonen@helsinki.fi

Kuntoluokittaminen on osa ammattimaisen katraan terveydenhuoltoa: sopivassa kunnossa olevat uuhet ja pässtit pysyvät terveisinä ja tuottavina.

Eri lammascarotujen välillä on rakenteellisia eroja. Suomessa nämä erot ovat selvimmät alkuperäiscarotujen kuten suomenlampaan, kainuunharmaksen ja niiden risteytysten sekä tuontiscarotujen välillä. Alkuperäiscarotujen okahaarakkeet (kuva 1) ovat suhteessa hieman korkeammat kuin tuontiscaroduilla ja siksi tuntuvat kuntoluokitettaessa selvemmin. Samaa on havaittu myös muiden maiden alkuperäiscaroduilla. Koska ero selkärangan rakenteessa on pieni ja maailmassa rotuja riittää, ei alkuperäiscaroduille ole tehty omaa luokitusta. Rakennero on silti pidettävä mielessä kuntoluokituksia tehdessä. Tärkeintä on oppia löytämään oman katraan laihat, sopivat ja lihavat eläimet.

Kuntoluokitus – käsin kopeloimalla

Kuntoluokitus tehdään viimeisten kylkiluiden takaa lantion etupuolelta, lannerangan alueelta (kuva 2).

KUVA 1. Piirroskuva havainnollistaa oka- ja poikkihaarakkeiden sekä selkälihaksen sijainnin.

Kuntoluokituksessa arvioidaan käsin tunnustelemalla selkärangan oka- ja poikkihaarakkeiden pyöreyyttä, terävyyttä sekä erottuvuutta, oka- ja poikkihaarakkeiden välissä olevan lihaksen täyteläisyyttä sekä lihaksen päällä olevaa rasvakerrosta (kuva 1).

Tavanomaisesti käytetään viisiportaista kuntoluokitusasteikkoa (1–5). Tarvittaessa luokitusta voi tehdä myös puolinumeroin. Tavoitekuntoluokkana on yleensä 3–3,5.

Tarkan kuntoluokan määrittämistä tärkeämpää on tiedostaa lampaan suhteellinen kuntoluokka. Esimerkiksi kuntoluokalla 3 tai 3,5 ei ole isoja merkityksiä, mutta kuntoluokalla 2,5 ja 4 on selvä ero. Harjaannutta oma kätesi kuntoluokkaan 3 ja opi tuntemaan sitä laihemmat ja lihavammat.

Jos kuntoluokka on alle 2, selvitä laihuu-den syy yhdessä eläinlääkärin kanssa. Montako karitsaa uuhi kasvatti vai voiko taustalla olla jokin sairaus? Laihat eläimet on aina kunostettava. Lisäruokinnalla yhden kuntoluokan nosto vaatii noin yhden kuukauden.

Uuhen kuntoluokka vaikuttaa karitsoiden tulevaisuuteen

Uuhella on erilaisia tuotantovaiheita. Se voi olla joutilas, astutuksessa, viimeisillään tii-

Tärkeimmät kuntoluokitusajankohdat

2 kk ennen astutusajan alkua

Kuntoluokita ajoissa, jotta astutettavat uuhet ja siitospässtit ehditään kunnostaa tai laihduttaa sopivaan kuntoluokkaan.

2 kk ennen karitsointiajan alkua

Karitsoiden valtava kasvu lopputiineydessä ja ternimaidon muodostuminen vaativat hyvää energia- ja valkuaislähdettä.

Karitsointi

Kuntoluokita uuhet ja ryhmittele ne karitsaluvun ja kuntoluokan mukaan.

Vieroitus

Kuntoluokita uuhet ja tarvittaessa ryhmittele jo tässä vaiheessa kuntoluokan mukaan.

Aina, kun epäilet lampaan olevan sairas tai mietit rehun riittävyttä tai laatua

KUVA 2. Merkinnot mistä kohtaa kuntoluokitus tehdään, eli viimeisten kylkiluiden takaa lantion etupuolelta, lannerangan alueelta.

Tärkeintä on oppia löytämään oman katraan laihat, sopivat ja lihavat eläimet.

ne tai karitsoita imettävä. Tuotantovaiheen mukainen ruokinta on perusta pitkäikäiselle ja terveelle uuhelle ja hyvälle karitsatuotokselle. Kuntoluokitus soveltuu yhtä hyvin ryhmien kuin yksittäisten uuhien ravitsemustilan seuraamiseen. Säännöllisellä kuntoluokituksella uuhien voinnista ja ruokinnan onnistumisesta saa kattavan ja ajantasaisen kuvan. Tavoitteena on laadukas ja kannattava lopputulos – hyvinvoiva uuhi ja hyvin kasvaneet karitsat.

Harjoittele kuntoluokitusta omilla lam-pailla aina kun voit. Ota ohjeet sekä kaveri mukaan lampolaan. Toinen tunnustelee ja toinen lukee luokkien määritelmät ääneen. Vaihtakaa paikkaa ja keskustelkaa, mihin päädyitte. Itsenäisen harjoittelun lisäksi kannattaa osallistua kuntoluokituskoulu-tuksiin.

Kuntoluokitusohje, kuntoluokat 1-5

Kuntoluokassa 1 selkärangan okahaarakkeiden ja poikkihaarakkeiden päällä on vain ohut kerros kudosta. Yksittäiset selkärangan nikamat ovat helposti tunnettavissa ja poikkihaarakkeiden kärjet ovat terävät. Yksittäisten poikkihaarakkeiden välissä on kolo, joka tuntuu helposti sormenpäällä. Kuntoluokassa 1 eläin on vaarallisen laiha.

Kuntoluokassa 2 oka- ja poikkihaarakkeiden päällä on vähän enemmän kudosta. Okahaarakkeiden kärjet eivät ole aivan terävät, pahin terävyys on poissa. Poikkihaarakkeiden kärjet ovat helposti tunnettavissa

ja pystyt painamaan sormenpään poikkihaarakkeiden väliseen koloon. Oka- ja poikkihaarakkeiden välissä oleva lihas on ohut eikä alueella ole juurikaan ihonalais-ta rasvaa, alue on kovera. Kuntoluokassa 2 lammas on laiha.

Kuntoluokassa 3 oka- ja poikkihaarakkeiden päällä on kohtalaisesti kudosta. Okahaarakkeen kärjet ovat pyöristyneet, mutta tunnettavissa. Poikkihaarakkeiden päällä on kudosta, poikkihaarakkeiden kärjet ovat pyöristyneet. Poikkihaarakkeiden väli on täyttynyt, sormenpää ei enää pysty painamaan poikkihaarakkeiden väliseen koloon. Oka- ja poikkihaarakkeiden välinen kulma alkaa täyttyä lihaksella ja rasval-la. Kuntoluokassa 3 lammas on sopivassa kunnossa.

Kuntoluokassa 4 okahaarakkeet tuntu-vat kohtuullisesti painettaessa. Poikkihaarakkeet tuntuvat vain lujasti painettaessa, eikä yksittäisiä poikkihaarakkeiden päitä pystytä erottamaan. Poikkihaarakkeiden kärjet alkavat peittyä kudoksen alle. Poik-kihaarakkeiden välinen kolo on täyttynyt eikä sormea pysty painamaan koloon. Oka – ja poikkihaarakkeiden välinen alue on täyttynyt lihaksesta ja rasvasta ja on kupe-ra. Selkälihas tuntuu täydeltä ja on paksun rasvakerroksen peittämä. Kuntoluokassa 4 lammas on melko lihava.

Kuntoluokassa 5 okahaarakkeita ei voi-da tuntea lujastikaan painamalla. Poikkihaarakkeiden kärjet ovat täysin kudoksen peitossa. Oka- ja poikkihaarakkeiden väli on täyttynyt lihaksella ja rasvalla. Selkälihas on erittäin täyteläinen ja hyvin paksun rasvakerroksen peittämä. Myös takapäässä hännässä ja hännän ympärillä saattaa olla rasvaa. Kuntoluokassa 5 lammas on erit-täin lihava, liian lihava.

LISÄTIETOA

Rautiainen & Talola. Hyvä lammas! Näkökulmia lammasketjun vastuulliseen toimintaan. Liite 4. ProAgria Etelä-Suomi, Pirkanmaan aluetoimisto, Tampere 2012

How to condition score sheep
Department of Agriculture and Food,
Western Australia
www.agric.wa.gov.au
→ management-reproduction
→ condition-scoring-sheep
Video:

How to condition score sheep
www.youtube.com/watch?v=1F5V-GcG1Qk

Hullbedömning av tackor –
Gård & Djurhålsan
www.gardochdjurhalsan.se
→ kunskapsbank
→ far
→ hullbedomning
Video:
www.youtube.com/watch?v=ozq_QEI0C-0

Thompson & Mayer 1994.
Body condition scoring of sheep
– Oregon state university extension
service
https://ir.library.oregonstate.edu/concern/administrative_report_or_publications/kk91fk644

Laadukasta ruokintaa Hankkijan rehuilla!

Me Hankkijalla olemme panostaneet lammastilojen rehuvalikoiman kehittämiseen. Valikoimastamme löydät laadukkaat ja hyvinvointia tukevat tuotteet kaikkiin tuotannon vaiheisiin.

Lisää ruokintaohjeita ja tietoa tuotteista löydät
Lampaiden rehuratkaisut -esitteestä ja www.hankkija.fi/rehut.

Kohonneen karitsakuolleisuuden SYYT SELVILLE

Ruumiinavaustutkimukset auttavat karitsakuolemien syiden selvittämisessä.

Kuva: Ruokavirasto

Karitsakuolleisuus on merkittävä lammastuotannon kannattavuuteen vaikuttava tekijä.

Kirjoittaja

Teija Kokkonen

Eläintautitutkimus, Ruokavirasto

Suomessa lampaiden tautitilanne on hyvä ja tartunnallisia sikiö- ja karitsakuolemia todetaan melko vähän, joten vaikutuskeinot karitsakuolleisuuteen ovat pitkälti hoidollisia. Näistä keskeisiä ovat uuhien tuotantovaiheen mukainen ruokinta tiineysaikana, karitsoimisten valvonta ja karitsoiden riittävän ternimaidon ja maidon saannin varmistaminen. Karitsakuolleisuuden syiden selvittäminen edellyttää tietoa kuolleiden karitsoiden määrästä ja missä vaiheessa karitsoita kuolee. Ruumiinavaustutkimuksilla voidaan selvittää karitsojen kuolinsyitä.

Tavoitteena alle 10 prosentin karitsakuolleisuus

Karitsakuolleisuudessa esiintyy suuria vaihteluita tilojen välillä johtuen muun muassa tuotantotavoista ja hoitokäytännöistä, joten selkeää ”normaalialia” karitsakuolleisuutta on vaikea määrittää. Tehokkaassa ja valvotussa lammastuotannossa voidaan päästä alle 5 prosentin ensimmäisen kuu-

kauden karitsakuolleisuuteen. Realistinen karitsakuolleisuuden raja-arvo ensimmäisen elinviikon loppuun mennessä on 10 prosenttia, jonka ylittyessä tulisi selvittää mihin karitsat kuolevat.

Valtaosa karitsakuolemista ajoittuu lopputiineyden ja kolmen ensimmäisen elinpäivän väliselle ajalle. Karitsakuolleisuuden syiden selvittämiseksi tiloilla tulisi olla kirjanpito, josta selviää kuolleiden karitsoiden määrä eri vaiheissa jaoteltuna kuolleena syntyneisiin, syntymän yhteydessä kuolleisiin, alle kahden päivän iässä kuolleisiin sekä alle viikon iässä kuolleisiin karitsoihin. Lisäksi kirjanpidosta tulisi selvittää tiedot kuolleiden karitsoiden emistä, niiden kuntoluokat ja mahdolliset sairaudet sekä karitsoiden lukumäärä.

Kohtuun kuolleiden karitsoiden kuolinsyöt ovat vastaavia kuin luomisissa

Kuolleena syntyneiden karitsoiden kuolinsyöt liittyvät tiineysaikaan, minkä vuoksi ne tutkitaan kuten luodut sikiöt jälkeiseen. Karitsoiden koko ja pilaantumisaste antavat viitteitä kuolinajankohdasta. Normaalien karitsoiden ohessa voi syntyä eri vaiheissa kuolleita tai heikkoja karitsoita muun muassa tokso plasmatartunnan yhteydessä. Myös kehityshäiriöt ja hivenainneiden (jodi, seleeni ja kupari) puutokset voivat johtaa karitsakuolemiin lopputiineydessä ja vastasyntyneinä.

Pitkittynyt karitsointi aiheuttaa hapenpuutetta

Karitsoinnin yhteydessä karitsat voivat kuolla karitsointivaikeuksien aiheuttamaan hapenpuutteeseen. Karitsointivaikeus voi johtua ylisuuresta karitsasta, joita esiintyy erityisesti hyväkuntoisilla yhtä karitsaa kantavilla uuhilla, tai karitsoiden virheasentoista. Voimakkaat kehityshäiriöt, kuten Schmallerberg-virustartunnassa, voivat aiheuttaa synnytys-esteen. Myös uuhien sairaudet ja polttoheikkous voivat pitkittää karitsointia. Hapenpuute voi aiheuttaa aivovaurion, jolloin syntynyt karitsa on heikko eikä se ryhdy imemään. Lisäksi karitsa voi vaurioitua syntymän yhteydessä. Tavallinen löydös syntymän yhteydessä tai pian sen jälkeen kuolleilla karitsoilla on maksan repeämän aiheuttama sisäinen verenvuoto.

Karitsoimisten valvonta ja tarvittaessa annettu synnytysapu ovat keskeiset keinot vähentää synnytykseen kuolleiden karitsoiden määrää.

Riittämätön ternimaidonsaanti altistaa karitsat hypoglykemialle

Alle vuorokauden iässä kuolleiden karitsojen kuolinsyy voi olla perua tiineysajalta, joten ne tutkitaan muiden tutkimusten ohessa myös sikiöaikaisten tartuntojen varalta. Tavallinen kuolinsyy alle kolmen päivän ikäisillä karitsoilla on ternimaidon ja maidon puutteen aiheuttama energiavaute (hypoglykemia) ja siihen usein liittyvä

kylmettyminen. Kylmässä, kosteassa ja vetoisessa ympäristössä karitsat voivat kylmettyä huolimatta riittävästä ternimaidon saannista.

Pienikokoisten, alle 3 kilogrammaa painavien karitsoiden vähäiset energiavarastot sekä pieni lihasmassa altistavat ne hypoglykemialle ja kylmetymiselle. Pienikokoisuuden taustalla voi olla ennenaikaisuus, istukan toimintahäiriöt tai tavallisimmin uuhien tiineysajan puutteellinen ruokinta, erityisesti lopputiineyden riittämätön valkuaisen ja energian saanti. Uuhien aliravitseminen heijastuu myös maidontuotantoon, jolloin ternimaito on laadultaan heikompaa ja maitoa tulee vähemmän, mikä vaikuttaa myös karitsoiden myöhempään kasvuun. Tasakokoisten karitsoiden ja uuhien maidontuotannon takaamiseksi olisi tiineet uuhet jaettava ruokintaryhmiin kuntoluokan ja sikiöiden määrän mukaan ja huolehdittava riittävästä energian ja valkuaisen saannista sekä vitamiini- ja kivennäis- täydennyksistä. Uuhien kuntoa tulisi seurata säännöllisesti tiineysaikana.

Syntymänjälkeisten tartuntojen osuus

karitsakuolemissa alkaa lisääntyä toisen elinpäivän jälkeen. Vastasyntynyt karitsa saa suojaa taudinaiheuttajia vastaan ternimaidon vasta-aineista. Karitsoiden tulee saada ensimmäinen ternimaitoannos mahdollisimman pian syntymän jälkeen, viimeistään neljän tunnin kuluessa, jotta vasta-aineet imeytyvät suolesta.

Riittämätön ternimaidon saanti altistaa karitsat suun ja navan kautta saatujen tavallisten ympäristö- ja limakalvobakteerien aiheuttamille napa- ja yleistulehduksille. Myöhemmin voi esiintyä myös ripulia, keuhkotulehduksia, maksapaiseita ja nivel- tulehduksia.

Hyvin kuivitettu ja puhdas karitsoimiskarsina vähentää taudinaiheuttajien määrää ympäristössä.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

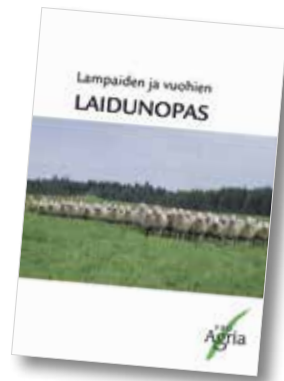
Lampaiden ja vuohien LAIDUNOPAS NETISSÄ

PROAGRIA on julkaissut "Lampaiden ja vuohien laidunopas"-kirjan, joka on luettavissa Laidunpankin nettisivuilla

www.laidunpankki.fi.

Opas on laadittu niin aloittelevalle kuin pidempään lammastuotantoa harjoittaneen lampurin laidunsuunnittelun tueksi.

Opasta varten kerättiin tietoa myös eteläsuomalaisilta lammastiloilta tämän hetken laidunseoksista, havaintoja laidunuksesta sekä laiduntamiskäytännöistä.

Kotimaista Startti –maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä Lantmännen Agron kaupoista.

Uusi Startti-maitojuoma – parasta alkuruokintaan

www.valio.fi/startti

Miksi ulostenäytteitä kannattaa ottaa?

SISÄLOISTARTUNNOISTA kärsivä karitsa on sairas. Sen ruokahalu ja rehun kulutus huononevat. Proteiinisynteesi vähenee, mikä vähentää lihasen kasvua ja alentaa ruhon laatua. Suolistovauriot heikentävät ravinteiden imeytymistä ja aiheuttavat ripulia. Kivennäisten ja hivenaineiden imeytyminen huononee, mikä haittaa luuston kehitystä ja altistaa puutostiloille. Karitsan kasvu hidastuu ja tuottajan harmi kasvaa.

Lampaiden sisäloisanalytiikan (papanäytteet sekä analyysi ja toiminta ohjeet) tarkoitus on tunnistaa luotettavasti ja aikaisessa vaiheessa ne karitsaryhmät, joilla taruntojen voimakkuus uhkaa eläinten kasvua ja hyvinvointia. Silloin tilannetta myös päästään korjaamaan mahdollisimman aikaisin ja vahingot jäävät vähäisemmiksi. Keväällä ennen laidunkautta otettavilla uuhinäytteillä taas selvitetään, onko katraassa loismunien erittäjiä, jotka edelleen saastuttaisivat laitumia.

Uuhien tai karitsoiden lääkitys pitäisi kohdistaa aina näytteenoton perusteella ja vain sellaisiin eläinryhmiin ja sellaisiin ajankohtiin, joissa sen vaikuttavuus on suurin. Loistorjunta ratkaistaan kuitenkin laitumella. Vain laidunhygieniä parantamalla on lääkitsemistarvetta mahdollista minimoida tai päästä siitä kokonaan eroon. Lääkitseminen on ylimääräinen työ ja turha kuluerä ja sen hyöty voi jäädä lyhytaikaiseksi, ellei samalla tehdä muita parannuksia laiduntamiseen. Lääkitys myös aina lisää riskiä resistenssien loiskantojen syntyymiseen.

Lammasmaailman analyysit

Lammasmaailma tutkii vuosittain satoja näyte-eriä uuhien ja karitsoiden papanäytteitä. Niitä lähettää lähes pari sataa lampolaa. Näytteistä analysoidaan loismunien määrät lajeittain, tulkitaan löydösten merkitys ottaen huomioon myös tilan esi-

Lampaita voi Suomessa kasvattaa ilman merkittäviä sisäloistautien aiheuttamia tappioita ja toistuvia lääkityksiä. Tärkein tekijä on laidunnussuunnitelma, jossa vieroitetuille karitoille pystytään tarjoamaan puhdas, vuoden laiduntamatta ollut laidun vähintään ensimmäiseksi 3-4 viikoksi.

tiedot sekä annetaan suosituksia ja ohjeita lääkitsemisestä ja jatkonäytteiden ajankohdista. Vuonna 2019 viidennes tiloista sai suosituksen uuhien lääkitsemisestä keväällä ennen laidunkautta. Toisinpäin ajatellen neljällä tilalla viidestä ei ollut tarvetta tai syytä lääkittää uuhia. Karitsanäytteet jakaantuivat siten, että noin 60 prosentissa tilanne oli hyvä, mutta lopuissa loismunien määrät olivat niin korkeat, että lääkitsemiseen oli perusteet. Puolet lääkitsemistapauksista ajoittui kesä-heinäkuuhun, toinen piikki ajoittui lokakuuhun. Tässä suhteessa vuodet eroavat toisistaan. Kesä 2018 oli kuuma ja kuiva, mikä viivästytti loismunien kehittymistä tartuntakykyisiksi. Karitsoiden sairastumispiikki ajoittui tuolloin vasta elokuuhun.

Jotta karitsanäytteistä saisi parhaan hyödyn, niitä pitää tutkia riittävän aikaisin. Lääkitseminen ja muutokset laiduntamissuunnitelmaan voivat korjata tilannetta silloin, kun tartunta on laitumella ylittämässä karitsoiden vastustuskyvyn. Viime kesänä

puolet tällaisista näytteistä oli kuitenkin lähetetty vasta, kun karitsat jo olivat ripulilla. Tässä on ongelmana se, että ripulista kärsineiden karitsoiden kasvuaika pidentyy aina viikkoja – hoidosta huolimatta.

Lampaita on Suomessa täysin mahdollista kasvattaa ilman merkittäviä sisäloistautien aiheuttamia kasvu- ja hyvinvointitappioita ja toistuvia lääkityksiä. Tämä näkyy Lammasmaailman aineistossa siten, että vuodesta toiseen jopa kahdella tilalla kolmesta loistartunnat pysyvät alhaisina koko vuoden. Tärkein selittävä tekijä on sellainen laidunnussuunnitelma, jossa vieroitetuille karitoille pystytään tarjoamaan puhdas, vuoden laiduntamatta ollut laidun vähintään ensimmäiseksi 3-4 viikoksi.

Lampaan ulostenäytteiden loistutkimuksia tekee Lammasmaailman lisäksi esimerkiksi Ruokavirasto ja Movet.

Kirjoittajat, eläinlääkärit

Johanna Rautiainen ja **Eero Rautiainen**,
Lammasmaailma Oy

**TORJU KARITSARIPULIT,
TILAA LAIDUNNUSSUUNNITELMA**

PALVELUT

- Sisäloistorjunta, papanäytteet
- TH-käynnit NEUVO-2020 tuella
- Tiineysneuvonta ja uuhineuvolat
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Webinaarit maanantaisin ja lauantaan

TILAUKSET: lammasmaailma.fi

Lammasmaailma Oy

Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lammasmaailma.fi

LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

**Kätevä langaton
ultraäänikuvaskanneri
BMV BestScan3
lampaiden ja vuohien
tiineystarkastuksiin.**

Pakkaus sisältää anturin, tabletti-tietokoneen + applikaation, laturin, käyttöohjeet ja säilytyskallun.

Hinta 1388€ + alv.

www.larramed.fi

AIDAN TOISELTA PUOLEN

Lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Koonnut **Silja Alamikkotervo**

AUSTRALIAN VICTORIASSA ON TIUKKENNETTU ELÄINSUOJELULAKIA

VICTORIA ON ENSIMMÄISENÄ Australian osavaltiona määrännyt joulukuussa 2019 kivunlievityksen pakolliseksi mulesingin yhteydessä. Mulesingissa eläimen peräpäästä peräaukon ympäriltä poistetaan kirurgisesti ihoa, jotta syntyvä arpikudos vähentää loiskärpästen munimista ja kärpäsentoukkien aiheuttamia ongelmia. Victoriassa tuottajalle, joka ei käytä kivunlievitystä, voidaan nyt määrätä yli 2000 euron sakko (3300 Australian dollaria).

Joulukuussa päivitetty eläinsuojelulaki koskee myös monia muita lampaisiin liittyviä toimenpiteitä. Siinä määrätään muun muassa eläinten sopivasta villanpituudesta, kuljetuksesta ja kiinnipidosta. Sopivaksi villanpituudeksi on määritelty korkeintaan kaksi kertaa rodulle ominaisen vuosittaisen villankasvun verran tai 25 senttimetriä riippuen siitä, kumpi on lyhyempi. Liian pitkästä villasta voidaan määrätä reilun 1000 euron sakko (1650 Australian dollaria). Myös muun muassa New South Walesissa on osoitettu kiinnostusta muuttaa osavaltion eläinsuojelulaki vastaavaksi kuin Victoriassa.

Lähde: Sheep Central 12/2019

LAMPAIDEN KERINTÄÄN HELPOTUSTA PUETTAVIEN ROBOTTIEN AVULLA

AUSTRALIAN WOOL INNOVATION (AWI) on kerintärobottien tutkimuksen lisäksi mukana rahoittamassa tutkimusta, jonka avulla pyritään selvittämään, voitaisiinko puettavien robottien avulla vähentää keritsijöiden riskiä selkävammoihin.

Australian keskiarvoon verrattuna keritsijöillä selkävammoja esiintyy kuusi kertaa enemmän. Suurimpana ongelmana on nimenomaan alaselän vammat, sillä niiden paranemisaika on pitkä.

Tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä selvittämään, kuinka keritsijöiden vammat syntyvät ja sen jälkeen kartoittaa, millaisilla puettavilla roboteilla keritsijöiden työtä voitaisiin helpottaa kuitenkin rajoittamatta liikkuvuutta työskentelyn aikana. Tutkimuksessa käytetään apuna liiketunnistimia ja lihassantureita, joiden avulla seurataan keritsijöiden liikkeitä. Senso-reista saatavan tiedon perusteella voidaan mallintaa keritsijän liikkumista työpäivän aikana ja testata erilaisia tapoja kerintä suorittamiseen pienemmällä loukkaantumisriskillä.

Lähde: Sheep Central 12/2019

ONTUVAN LAMPAAN KÄYTTÄYTYMISEN TUNNISTAMINEN KONEOPPIMISEN AVULLA

NOTTINGHAMIN YLIOPISTON TUTKIMUSRYHMÄ on saanut valmiiksi tutkimuksen aiheesta "Lampaiden ontumisen havaitseminen koneoppimisen avulla: uusia käsityksiä ontuvien ja ei-ontuvien lampaiden käyttäytymiseroista".

Ontuminen on maailmalla yksi suurimmista lampaiden terveyttä ja hyvinvointia vähentävistä tekijöistä, jonka hoito onnistuu sitä paremmin mitä varhaisemmassa vaiheessa se tehdään. Havaitseminen varhaisessa vaiheessa on usein kuitenkin ongelmallista, sillä lammas on saaliseläimenä hyvä piilottamaan kivun merkit. Kiihtyvyyssantureita ja gyroskooppeja on käytetty laajasti ihmisten aktiivisuutta mittaavissa tutkimuksissa ja nyt niiden käyttö on yleistymässä myös kotieläinten keskuudessa.

Tutkimusryhmä selvitti ontuvien ja ei-ontuvien lampaiden toimintaa kävelyn, seisomisen ja makaamisen aikana lampaiden korvamerkkeihin kiinnitettyjen kiihtyvyyssantureiden ja gyroskooppien avulla. Datan avulla luotiin algoritmeja, joiden perusteella oli mahdollista tunnistaa ontuminen kolmen edellä mainitun toiminnan aikana. Datan perusteella huomattiin, että ontuva lammas tekee asioita hiukan eri tavoin, mikä johtaa erilaiseen kiihtyvyyteen ja pyörimisliikkeeseen kuin terveellä lampaalla.

Algoritmien avulla ontuminen oli mahdollista tunnistaa makaavilta 84,91 prosentin, seisovilta 81,15 prosentin ja käveleviltä 76,83 prosentin todennäköisyydellä. Kaikkiaan algoritmit tunnistivat ontumisen oikein yli 80 prosentin todennäköisyydellä. Kävelyssä ontuvan lampaan rytmi ja tahti muuttuivat, mikä havaittiin pään liikkeen muutoksina. Merkittävää oli kuitenkin se, että algoritmien avulla ontuminen havaittiin parhaiten nimenomaan seisovilta ja makaavilta lampailta, joilta ontumisen havaitseminen ihmissilmällä on kaikista haastavinta.

Lähde: Royal Society Open Science 01/2020

MYTY!

Skotlannissa eläinhuutokaupat ovat arkipäivää, kun taas meillä Suomessa eläimiä myydään huutokaupalla erittäin harvoin. Siitokseen tarkoitettuja päsejä pyritään huutokauppaamaan vuosittain ProAgrian järjestämissä tilaisuuksissa.

Kirjoittaja ja kuvaaja **Maija Kyrö**

– **VIIME VUONNA** huutokauppaa ei pidetty, mutta tilojen välistä kauppaa helpotettiin nettihuutokaupalla ja nettimyyntilistoilla, kertoo lammasyritysten kotieläinasiantuntija **Kaie Ahlskog** ProAgria Etelä-Suomesta.

Voidakseen osallistua myyjänä huutokauppaan tilan on kuluuttava ProAgrian tuotosseurantaan, myytävillä päseillä on oltava sukutodistus ja niiden on oltava puhdasrotuisia. Arvostelutietojen on oltava käytettävissä eikä pässien tai niiden lähtökatraiden terveystiedoissa saa olla huomautettavaa.

Pässistä annettavien tietojen avulla lasketaan ajantasaiset indeksitiedot. Siksi esimerkiksi tuotosseurannan punnitustiedot syntyessä, 42 päivän ja 120 päivän iässä on oltava käytettävissä.

Myyjä ottaa katraan terveystodistuksessa kantaa muun muassa siihen, onko katraassa esiintynyt sisä- tai ulkoloisia, ripulia, yskää, sorkkamätää, silmätulehduksia tai tiettyjen virusten aiheuttamia oireita.

Huutokauppaan saa tuoda vain terveistä katraista olevia päsejä. Pässien on oltava mukana vapaaehtoisessa terveysvalvonnassa ja terveysluokassa 1.

– Maedi visna ei ole onneksi esiintynyt Suomessa, mistä johtuen tilat ovat otettujen näyttöidenkin perusteella olleet negatiivisia tämän suhteen. Orf-oireita ei saa olla ollut puoleen vuoteen ennen huutokauppaa, Ahlskog painottaa. Näistä molemmista lähetetään todistukset ilmoittautumisen yhteydessä. Eläinlääkäri tarkastaa myyntiin tulevat lampaat paikan päällä, myyjä ilmoittaa kysytyt

paino- ja muut tiedot etukäteen WebLammas -ohjelmassa viimeistään viittä päivää ennen huutokauppaa.

Orf-virus tarttuu useimmiten karitsoihin, mutta voi levitä myös aikuisiin lampaisiin ja zoonoosina ihmiseen. Se aiheuttaa kivuliasta ihottumaa, on vaikea hoitaa ja hävittää eikä siihen ole Suomessa rokotetta. Ruokavirasto suosittelee, että ostoeläimiä pidettäisiin 2–4 viikkoa karanteenissa muutaman oman katraan karitsan kanssa, jotta mahdollinen oireeton esiintyminen havaittaisiin.

Maedi visna on virusperäinen, vanhempien lampaiden tauti. Se luokitellaan kansallisen lainsäädännön mukaan vastustettavaksi, valvottavaksi eläintaudiksi.

Myös ETT ry:stä korostetaan kaikkea eläinkauppaa koskien, että myytävän eläimen ja lähtökarjan tulee olla terve. Ei saisi olla esimerkiksi ripulia tai hengitystieoireita. Ostajan kannattaa ostaa vain eläimiä, joilla on terveystodistus.

Skotlannissa vanhat perinteet

Vanhoiden huutokauppaperinteiden Skotlannissa tahti on toisenlainen. Lampaita huutokaupataan liukuhihnavauhdilla, katraittain ja yksitellen.

Yksi Skotlannin merkittävimmistä huutokauppahuoneista, Dingwall & Highland Marts Ltd -huutokappayritys Pohjois-Skotlannin Ylämailla myy vuosittain noin 225000 lammasta. Vilkkaimpina päivinä myyntikehän kautta kulkee jopa 15000 pässiä, uuhia ja karitsaa. Tavallisimmin päivittäinen myyntimäärä jää alle tuhat. Lampaita huutokaupataan muutamana päivänä viikossa ympäri vuoden.

Huutokauppa-avustajan kädessä oleva skanneri tunnistaa jokaisen kehässä olevan lampaan.

Esittelykehään tulevien eläinten tiedot ilmaantuvat näytölle samalla kun huutokauppa-avustajat ajavat eläimiä kehään. Kehän takainen navettaosa on valtava halli, jossa kehään tuleville ja sieltä poistuville eläimille on omat käytävät karsinoineen. Kehän jälkeen ryhmät voivat hajautua eri karsinoihin, jos eläimet on ostanut eri huutaja. Isompi ryhmä voidaan esimerkiksi jakaa kahtia myyntikehässä, jolloin pienempi määrä voi mennä läpi nopeammin.

Ennen huutokauppaan tuontia lähtötila on täyttänyt eläimistä esitiedot huutokaupanpitäjän lomakkeelle. Pitoon tai teurastettavaksi myytävälle lampaille tarkoitetuissa ilmoituslomakkeissa kysytään omistaja- ja eläintunnistustietojen ohella eläimen ja karjan terveystietoja sekä noudatettuja varoajoja.

Eläinlääkäri tarkistaa eläimet huutokaupassa ja tilan oma eläinlääkäri on mahdollisesti tarkastanut eläimet tilallakin. Skotlannissa on olemassa useita laatuohjelmia, joille on omia erityisvaatimuksiaan.

Lampaan tai kokonaisen katraan tullessa myyntiin myyjä vakuuttaa, ettei tilalla tai eläinten pitopaikassa ole lampaiisiin tai vuohiin kohdistuvia siirtorajoituksia, jotka johtuisivat eläintaudeista. Myytävillä eläimillä tai tilan eläimistä otetuissa näytteissä ei saa olla merkkejä taudeista, jotka voisivat vaikuttaa myytävistä eläimistä saatavan lihan turvallisuuteen ihmisravintona. Lääkkeiden varoajoja on tullut noudattaa.

On tärkeää, että kaikista myytävistä eläimistä kerrotaan kaikki tiedot avoimesti. Se tiedetään erityisen hyvin juuri Brittein saarilla, jossa eläintaudit ovat aikoinaan levinneet ja kylväneet tuhoa juuri huutokauppojen välityksellä. Eläintaudit ovat aiemmin olleet huutokauppojen pimeä puoli, vaikka kauppamuodolla on ollut monta hyväksi seikkaa kuten eläinjalostuksen edistyminen, taloudellinen läpinäkyvyys ja sosiaaliset kontaktit.

Vanhoista virheistä oppineena skotit paitsi selvittävät tarkkaan eläinten ja niiden lähtötilojen tautihistorian myös toimivat itse huutokauppapaikalla hygieniaohteiden mukaisesti. Samana päivänä huutokaupataan vain yhtä eläinlajia, tilat puhdistetaan, pestään ja desinfioidaan käytön jälkeen ja ihmisliikenteelle on omat sääntönsä.

Avoimuutta lisätään myös tarjoilla huutokaupparaporteilla, joissa kerrotaan muun muassa kunkin myyjän eläinerän ja tietyn painoryhmän eläinten keskipainot, hinta painokiloa kohti, eläinmäärät ja joissain tapauksissa yleinen arvio. Voidaan mainita esimerkiksi, että myyty ryhmä oli hyvin kasvanut ja siitä tehtiin paljon huutoja.

(Jutun skotlantilainen huutokauppa pidettiin 2019 ja kuvaa tilannetta ennen Brexitii.)

DeLaval Karvanleikkuukoneet Pitkäikäiset leikkuukoneet ammattilaiselle

Karvanleikkuukone lampaille, DeLaval S250

Keritse lampaasi nopeasti ja miellyttävästi, 2 eri nopeudella. Ergonominen, 10% leikkuukulma, sopivan ohut kahva, josta saa pitävän otteen ja ergonomisesti sijoitettu käynnistuspainike sekä iso ja käyttäjäystävällinen säätöruuvi terille. Sisäänrakennettu ylikuumenemissuoja.

Toimitetaan yleisterällä.

Tekniset tiedot: • 230V • 320W • 5 metrin johto • Paino vain 1,25 kg. ref. 2150007812

433,00 alv 0% (536,92)

- * **Huoltoteknikoltasi**
- * **DeLaval verkkokaupasta**
store.delaval.com
- * **Myymälöistä**

SSO **MAATALOUS**
www.ssoomaatalous.fi

Hankkija

RAKENTAMISINVESTOINTI lammasyrityksessä

Onnistunut lampolainvestointi lähtee selkeistä tavoitteista ja riittävästä suunnittelusta ennen lopullista investointipäätöstä. Usein vain tehdään päätös investoida ja teetetään rakennuspiirustukset ja sitten vasta lähdetään hakemaan rahoitusta investoinnille pankista. Jos investoinnille tulisikin punaista valoa, ollaan jo mahdollisesti heitetty suunnittelukustannus kankkulan kaivoon. Miten siis toteutetaan lampola-investointi onnistuneesti?

Kirjoittaja **Katri Myr,**
talousasiantuntija,
ProAgria Etelä-Suomi, Pirkanmaa

Näkemys tilasta nyt

Luo itsellesi kuva omasta lammasyrityksestäsi sekä myös omasta ja perheesi tulevaisuudesta. Meillä jokaisella on oma arvo-maailmamme, jonka mukaan elämme ja teemme valintoja. Arvot määrittellään itse, niitä ei voi kukaan muu määrittellä. Jokainen lampuri siis asettaa arvojensa mukaiset tavoitteet ja unelmat itse.

Näkemyistä nykytilasta voidaan käydä läpi niin tuotanto- kuin talousasiantuntijan kanssa. Yhdessä voidaan katsoa tilalla saavutettuja tunnuslukuja ja verrata niitä vaikkapa valtakunnallisiin lammastalouden tunnuslukuihin. Missä yritys on edellä ja missä keskimääräistä jäljessä? Onko jollakin osa alueella parannettavaa? Tehdään suunnitelma heikompien osa-alueiden parantamiseen aikataulutettuna, sekä mittarit millä edistymistä seurataan.

Tavoitteiden ja talousraamien määrittely

Yrittäjällä on lammastilan tulevaisuudesta visio. Millaisena itse näet oman yrityksesi 5–10 vuoden kuluttua? Visio on tavallaan myös unelma, jota kohti lampuri tavoittelee. Vision saavuttamiseksi määritellään yrityksen tavoitteet, päämäärät ja suuntaviivat.

Yrittäjän visiona voi esimerkiksi olla kasvattaa uuhimäärää nykyisestä 40 uuhien tilasta 100 uuhien tilaksi kolmessa vuodessa ja lisäksi tällä pitäisi elää perheen, niin että yrittäjä ei käy yrityksen ulkopuolella palkkatyössä. Ensiksi käydään läpi onko tilalla sellaisia tiloja, joissa voisi kasvattaa nykyistä suuremman määrän lampaita, tai tiloja joista remontoimalla saadaan lisää tilaa lampaille. Lisäksi tehdään alustavaa arviota mitä remontointi tai vallan uuden rakentaminen maksaa. Arvioidaan paljonko tarvitaan karkearehua 100 uuhien katraalle. Onko tilalla riittävästi peltoa omassa käytössä, vai joudutaanko osa rehuista ostamaan? Käydään läpi miten eläinmäärää

Kuva: Anna Kujala

nostetaan: lisäämällä omasta katraasta, ostamalla osan vai peräti kaikki lisättävät uuhet. Mitä eläinten lisäys maksaa?

Investoinnin esisuunnittelussa laaditaan erilaisia laskelmia ja vertaillaan eri vaihtoehtoja. Tilan nykyisen tuotannon lähtötiedoilla, realistisilla investointikustannuksilla, tuotantokustannuksilla sekä tilan myytävien tuotteiden tuloilla ja saaduilla maataloustuilla pyritään simuloimaan tilan tulevaa taloutta ja arvioimaan investoinnin kannattavuutta sekä yrityksen maksuvalmiutta. Tehdään riskilaskelmat, joissa

otetaan huomioon myös mahdolliset kustannusten nousut ja myytävien tuotteiden hintojen aleneminen.

Kun laskelmat näyttävät että on järkevää lähteä viemään investointia eteenpäin, lähdetään alustaviin neuvotteluihin rahoittajatahojen kanssa.

Tarvittaessa muutetaan suunnitelmia, tehdään vaihtoehtoisia tuotantomallien mukaista hahmottelua tai pilkkotaan investointi pienemmissä osissa tehtäväksi, jos laskelmien valossa ei talous näytä kestävän kerralla isoa investointia.

Investointiprosessi kuvana

1 VISIO

- yrittäjällä on näkemys siitä, miltä yritys näyttää tulevaisuudessa
- visiota kohti tavoitellaan
- yrityksellä on lähtötilanne, arvot, missio, joiden pohjalta aletaan kehittäminen haluttuun suuntaan

4 INVESTOINTIPÄÄTÖS YRITYKSESSÄ

- investointipäätös tehdään laadittujen laskelmien perusteella

5 VARSINAINEN SUUNNITTELU, RAHOITUKSEN JÄRJESTÄMINEN

- kun investointipäätös on tehty, viedään suunnittelutyö loppuun
- ympäristöluvut, rakennuslupa alkuun
- selvitetään rahoitus. Jos tarvitaan pankkilainaa, käydään neuvotteluja pankin kanssa rahoituksen järjestämisestä ja tehdään mahdollisesti vielä korjaavia toimenpiteitä suunnitelmiin.

2 ALUSTAVAT SUUNNITELMAT

- tärkeä vaihe investointiprosessissa
- alustavan suunnittelun tulee alkaa 1–2 vuotta ennen investoinnin toteuttamista
- suunnittelu pitää sisällään tavoitteiden asettamisen investoinnille ja toiminnallisen suunnittelun erilaisine versioineen

3 KANNATTAVUUS- JA RAHOITUSLASKELMAT

- kannattavuuslaskelmia tehtäessä on hyvä tehdä useampia vaihtoehtoisia laskelmia ja riskilaskelmia. Valitaan paras vaihtoehto
- alustavia neuvotteluja rahoittajatahon kanssa

6 TUKIEN HAKEMINEN

- investointitukien hakulomakkeet liitteineen (liiketoimintasuunnitelma, rakennuslupa, muut mahdolliset luvat, rakennuspiirustukset, luottolupaus jne.) toimitetaan ELY-keskukseen hakuaikana.
- huomattava, että investointia ei saa aloittaa ennen kuin päätös tullut (katso mikä on aloittamista)

7 INVESTOINNIN TOTEUTTAMINEN

- aloitetaan tarvikkien hankinta, tehdään tarvittavat sopimukset esimerkiksi urakkasopimukset
- varsinainen rakentamistyö
- eläinten hankinta, tai jo aiemmin aloitettu eläinten kasvatus investoinnin valmistumisajankohtaan nähden

8 INVESTOINNIN JÄLKIHOITO

- tarkastellaan miten investointi on mennyt suunnitelmiin nähden
- seurataan yrityksen talouden kehittymistä investoinnin jälkeen
- uuden managementin haltuunotto muuttuneessa ympäristössä
- tehdään tarvittavat korjausliikkeet, jos on tarvetta

Investointipäätös yrityksessä

Investointipäätös tehdään laskelmien ja rahoittajalta saadun palautteen pohjalta. Päätöstä ei voi tehdä kukaan muu kuin yrittäjä itse.

Kun päätös on tehty, lähdetään viemään eteenpäin rakennussuunnittelua ja mahdollisia lupa-asioita, esimerkiksi rakennuslupa. Käydään myös tiivistä ja tarkempaa keskustelua rahoittajan kanssa investoinnista, laaditaan uusia versioita investoinnin rahoittamisesta.

Rahoituksen hakeminen

Yleensä isommat lampolan rakentamisinvestoinnit voivat saada ELY-keskuksen kautta maatalouden investointitukea avustuksen ja / tai korkotukilainan muodossa. Täytetään ELY-keskukselle menevä investointitukien hakulomake, laaditaan liiketoimintasuunnitelma ja sitoutetaan pankki lopullisesti hankkeeseen. ELY:stä tulee saada päätös ennen kuin voidaan alkaa tekemään lopullisia investointiin liittyviä hankintoja ja aloittaa varsinainen rakentamistyö.

Rakentaminen

Hankkeessa suunniteltu rakennus toteutetaan rakentamalla. Rakentamista voidaan tehdä itse tai urakoitsijan toimesta. Muista

kilpailuttaa rakentamista järkevästi!

Jos olet saanut ELY:stä rahoitusta rakentamisinvestointiin, muista hoitaa avustuksen hakeminen ja korkotukilainan nostamiset ajallaan. ELY:stä rahoitus tulee jälkikäteen maksettujen laskujen kuitteja vastaan, joten välirahoituksen on varattava reilusti varoja jotta sen on riittävä. ELY:stä avustus- ja lainanostot voidaan tehdä vain 5 kertaa ja ensimmäinen ja viimeinen erä tulee olla minimissään 20 % kustannuksista. Usein joudut pohtimaan pankin kanssa rakentamisen ajan välirahoituksen, jos ei sitä ole omarahoituksena.

Lisäksi tuotannon laajentuessa kannattaa harkita, onko järkevää muuttaa yrityksen arvonnäkökulmaa vuodesta neljänneksivuoteen tai jopa kuukauteen. Silloin vero- ja kirjanpito on tehtävä nopeammalla syklillä, mutta myös välirahoitustarve isossa investoinnissa vähenee. Jos arvonnäkökulmaa muuttaa, muutoksessa on oltava kolme vuotta, eikä vain rakentamisaikaa.

Hankesuunnittelun aloittamisesta rakentamisen aloittamiseen kannattaa varata aikaa vuoden verran. Aikaa kuluu vaihtoehtojen läpikäymiseen, kustannusvertailuun, lupien hakuun, rakentamisen valmisteluun, tarjousten kyselyyn ja niin edelleen.

HYÖDYNNÄ NEUVO 2020 -PALVELUA

MAATILAN eri kokoisten investointisuunnitelmien arviointiin on käytettävissä edullisia Maatilojen neuvontajärjestelmän (Neuvo 2020) palveluja, joista maksetaan vain arvolisäveron hinta. Palvelu antaa mahdollisuuden tarpeiden mukaisiin selvityksiin, kehittämissuunnitelmien tekemisiin tai pienempiin projekteihin liittyen tilan kehittämiseen ja kilpailukykyyn parantamiseen.

Neuvo2020 -palvelun kautta voidaan tehdä alustavia investointilaskelmia, saada neuvoja rahoituksen hakemiseen sekä tukea lupa- ja asiakirjojen laatimiseen. Palvelun piiriin eivät kuulu liiketoimintasuunnitelmat, ympäristölupien hakeminen tai rakennuspiirustukset.

Neuvo 2020 -järjestelmän mukaisia neuvontapalveluja voivat tarjota järjestelmään hyväksytyt neuvotat. Hyväksytyt neuvotat löytyvät Ruokaviraston sivuilta: <https://tilaneuvojat.ruokavirasto.fi/>

Tämän jutun kuvien 60 lampaan kylmäpihatto rakennettiin kesällä 2019 Vanhapaikan luomulammastilalle Soiniin. Rakennus on Weckmannin teräsrunkoinen valmishalli, jossa lattia ja osa pihaa on asfalttia. Ruokintakaukalot ja aidat tulevat Knarrhultsilta ja Retronikiltä. Myös joitain Kellfrin tuotteita on käytössä. Pihatossa on tasalattia, eli se on muunneltavissa monenlaisille katraille ja tarvittaessa keskelle saa 4 metrin ruokintapöydän, johon pääsee traktorilla. Tällä hetkellä siinä on ruokintakaukalot ja vanerikäytävä. Lisärehu ja väkirehu jaetaan tarvittaessa kaukaloihin, muuten käytössä ovat paalihäkit. Eläimet siirretään pihatton sisällä siirrettävillä rännisysteemeillä ja jakajalla (Knarrhults). Tilaa pyörittävät **Maria** ja **Juha Hankilanoja**.

LAMPOLARAKENTAMINEN

rakennussuunnittelun näkövinkkelistä 2020-luvulla

Kirjoittaja **Elina Tiinanen**,
rakennussuunnittelija RI,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Kuvaaja **Maria Hankilanoja**,
Vanhapaikan luomutila

Lampolaitiloja voidaan suunnitella, rakentaa ja sisustaa joko olemassa oleviin rakennuksiin tai rakentaa uudet lampolaitilat.

Nykypäivän lampolainvestoinnit maksavat pääsääntöisesti satojatuhansia euroja, joten investointia suunnittelevan kannattaa kyllä pysähtyä tosissaan pohtimaan millais-

ta rakennusta ollaankaan oikein rakentamassa vuosikymmeniksi eteenpäin. Tehtyjä virheitä on jälkikäteen vaikea ja kallista korjata ja muuttaa.

Maatilarakentamisen suunnittelun logiikka ei nykypäivänä kerta kaikkiaan enää pelaa tällaisella ajattelutavalla: ”Tulipa tässä tänään mieleen että rakennetaanpa uusi lampola kataloogikuvaston mukaan ja huomennahan on viimeinen hakupäivä, niin haetaan ELY:n rahoitusta investointiin!” Tällaisella sabluunalla ei onnistu tuottamaan mitään järkevää viikossa tai kahdessa! Kun ollaan jättämässä investointihakemusta ELY:lle, tulee rakennettavalle lampolalle olla talouslaskelmat ja rakennussuunnitel-

mat kustannusarvioineen valmiina, pankin luottolupaus sekä myönnetty ympäristölupa ja rakennuslupa.

Kompromissin hyödyt ja riskit

Lampolaitiloja voidaan suunnitella, rakentaa ja sisustaa kahdella eri perusmetodilla, eli joko vanhoihin jo olemassa oleviin rakennuksiin tai rakentaa ihan uudet lampolaitilat.

Helposti voidaan ajatella että vanhojen rakennusten muuttaminen lampolaksi on edullista ja vaivatonta, mutta se voi olla hyvinkin tuskallista ja vaikeaa koska olemassa olevat runkomitit sekä huonekorkeudet määrittelevät kuinka muutoksia

”Kannattaakin jo ennen remointivaihetta pohtia ovatko kompromissiratkaisut pitkässä juoksussa kustannussäästö vai ovatko ne suorastaan kustannusloukku.”

olemassa oleviin huonetiloihin voidaan toteuttaa. Monesti näissä tapauksissa tehdään kompromissiratkaisuja, jotka aiheuttavat päivittäisiä käsityövaltaisia työvaiheita lampolassa. Kannattaakin jo ennen remointivaihetta pohtia ovatko kompromissiratkaisut pitkässä juoksussa kustannussäästö vai ovatko ne suorastaan kustannusloukku.

Uudisrakentamisen suunnittelussa taas päästään lähtemään niin sanotusti puhtaalta pöydältä, mutta loppujen lopuksi ”eurot” ovat kuitenkin raadollisin konsultti, jotka ohjaavat uuden rakennettavan rakennuksen neliöiden määrää ja sisältöä mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön.

Kaikkeen tuotantoon ja rakentamiseen liittyvän etukäteissuunnitteluun kannattaa varata riittävästi aikaa, eli karkeasti 1–2 vuotta ettei tule hoppua missään vaiheessa! Suunnittelu on tehtävä tarkasti ja riittävän yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi rakennuskustannusten lisäksi tulisi laskea myös suunnitellun rakennuksen ja siihen tulevien ratkaisujen (vaikkapa ruokintakoneiden) käyttökulut.

Lampolan sijoitus

Tulevan lampolan rakennuspaikan valinta ei perustu ”mutu-tuntumaan” vaan maa-peräutkimukseen, jonka perusteella määritellään muun muassa myös rakennettavan rakennuksen runkoleveys.

Uudelle lampolalle tulee varata tarpeeksi tilaa tontilla tämän hetken tuotantoympäristöineen sekä vielä tulevaisuuden laajenusvisioille. Nämä laajennussuunnatkin tulisi näkyä jopa ELY:yn menevissä rakennuspiirustuksissa. Tarvittavien laiturien tai ulkoilutarhojen on syytä olla sopivasti lampolan ympärillä ja teiden, vesi- ja sähkölinjojen tulee olla tarpeeksi lähellä, ettei näiden rakentaminen paisu liian suureksi kulueräksi.

Myös olemassa oleva naapurusto kannatta ottaa huomioon uuden lampolan rakennuspaikan valinnassa ja myös peruskorjattaessa, eli lampola kannattaa sijoittaa tarpeeksi etäälle naapureista, etteivät he häiriinny eläimistä ja mahdollisista hajuhaitoista.

”Ruokintajärjestelmän valinta on lampolan eläintilan suunnittelun peruskulmakivi, joka vaikuttaa ruokintapöydän leveyteen ja näin myös rakennuksen kokonaisleveyteen.”

Ruokintajärjestelmä tärkeä valinta

Rakentamiseen liittyviä asioita pitää ja kannattaa pohtia syvällisesti! Onko rakennus kylmäpihatto ja millaisia tiloja tarvitaan lämpöeristettynä? Millaisia karsinatioja tarvitsen eläintilassa lampaille, karitsoille ja pässeille, ja millainen on näiden tilantarve eläintä kohti riippuen tuotantotavasta (tavanomainen tuotanto, luomutuotanto, eläinten hyvinvointikorvaus, sairaskarsinat)? Miten karsinat ajatellaan ryhmitellä ja onko ruokintapöytä riittävästi? Eläinten siirtelyt ja kulkukäytävät tulee huomioida suunnittelussa kuten myös lannapuhdistukseen tarvittavat ovet sekä laidunnusovet.

Ruokintajärjestelmän valinta on lampolan eläintilan suunnittelun peruskulmakivi, joka vaikuttaa ruokintapöydän leveyteen ja näin myös rakennuksen kokonaisleveyteen. Säilörehun jakoon on valittavissa erilaisia laitteita, joista yleisimpiä ovat traktorikäyttöinen paalisilppuri, apevaunu, paalinjakovaunu tai pienkuormaaja sekä nykyään myös matto- tai kiskoruokkijat, vaikkakin nämä ratkaisut ovat hieman kalliimpia investointeja. Siksi onkin erittäin tärkeää ymmärtää että ruokintalaitteiden on tarkoitus helpottaa työtä, jolloin kustannussäästöjä pitää syntyä työajan vähentymisestä. Ruokintalaitteiden kustannukset ja tehtävä työ määrä tulisivatkin suhteuttaa myös eläinmäärään, jatkuva käsitalikkotöiden tekeminen ei ole enää tätä päivää.

Ruokintalaitteiden tarvitsema työleveys vaihtelee 2,5 metristä 5 metriin, riippuen valitusta ruokintalaitteesta. Ruokintalaitetta valittaessa tulee huomioida myös ruokintalaitteen säilytystilat sekä polttoainekulut/energiakulut ja vuosittaiset huoltokulut. ➔

Kuivikkeiden, rehukeskuksen ja ruokintakoneiden tulee aina olla erillisessä palo-osastoidussa tilassa.

Mieti aputilojen tarve

Lampolan rakentamisen yhteydessä joudutaan pohtimaan myös minkä kokoiset aputilat tarvitaan eläintilan lisäksi. Aputiloja tarvitaan esimerkiksi eläintarvikkeille, lääkkeille, käsihygienialle, tauko- ja toimistokäyttöön, pukuhuoneeksi ja wc:ksi, myyntitiloiksi suoramyyntitilalla ja niin edelleen. Mietitään toteutetaanko aputiloja omana palo-osastona ja millaisia tarpeita ja vaatimuksia aputiloille tilalla on.

Tässä yhteydessä joudutaan ratkaisemaan myös mahdollinen lampolan jätevesien käsittelytapa ja tarve erilliselle katetulle lantalalle.

Pohdintaa jatketaan miettimällä kuinka saadaan toteutettua luonnonvalo ja/tai ilmanvaihto eläintilaan ja muihin tiloihin sekä miten toteutetaan sähkötyöt, vesijohdot tai jätevesiviemärinti jota tarvitaan eläintilaan, aputiloihin, rehuvarastoon ja lantalaan.

Eläintilan kokoa hahmoteltaessa pitää ottaa huomioon ELY:n rahoituksen MM-

M:n palotekniset vaatimukset (265/2019), eli on huomioitava rakennettavan lampolan pinta-alan vaatimukset palo-osastointeen sekä tehtävä jo melko alkuvaiheessa paloluokkien valinta runkorakenteiden osalta. Normaalisti rakennetaan runkorakenteillaan paloluokan P3 rakennus, mutta tarvitaanko jostakin syystä jopa P2 rakenteita?

Runkorakenteista

Lampolan eläintilan runkorakenne voi olla kehärunkoinen tai perinteinen puupiirarunkorakenne. Kehärakenne toteutetaan yleensä liimapuu-/kertopuu- ja/tai teräsrakenteella k4000–k6000 millimetriä (eli väli on 4–6 metriä) + sekundäärirakenteet tai puupiirarunkoinen yleensä k600 runkojaolla.

Jos rakennuksen jänneväli eli rakennuksen leveys on 12–17 metrin paikkeilla, niin puupiirarunkoinen tai kahden runkorakenteen sekoitus eli teräspilari ja liimapuu-palkki runkoyhdistelmä (k4000–k6000) jossa yläpohjarakenteena kattoristikot on hieman edukkaampi runkorakenteena kuin perinteinen kehärakenne. Kehärakenne taas sallii vapaammin oviaukkoja rakennuksen pitkille sivuille ja on ehkä kustan-

” Käy tutustumassa mahdollisimman moneen jo käytössä olevaan kohteeseen ja mieti mitkä ratkaisut toimisivat omalla tilallasi. Muodosta mahdollisimman realistinen kuva investoinnin hinnasta sekä rakentamiseen tarvittavista työpanoksista ja tavoista.”

nustehokkaimmillaan noin 16–20 metrin jänneväliä.

Runkorakenne ratkaisee perustamistaan. Puupiirarungolle tehdään antura-sokkeliperustus betonista tai harkoista, kehärakenteelle pilarianturat ja sokkelit betonista tai harkoista. Lantaloissa käytetään lantalelementtejä.

Ulkoseinäverhoukset ovat edelleen puu- tai peltiverhouksella oli rakennus sitten puupiirarunkoinen koolauksineen tai kehä-

TARJOUS
60 m pitkälle
ruokintapöydälle
Automaattiruokinta
53.000 €
(alv 0%)

Laske automaattisen
ruokinnan takaisin-
maksuaika:

FEEDLINE^{e-Pro}

- SÄÄSTÄ RAHAA
- SÄÄSTÄ AIKAA
- LISÄÄ SYÖNTIÄ

Suoraviivainen ratkaisu:

- Pellon CutMix 12 m³ sekoitin
  - BF450 matoruokkija
- G-Pro 2 kosketusnäyttöohjaus
  - BC600 nousukuljetin
  - Käyttöopastus
- Ei sis. rahtia ja asennusta

Lisätietoja aluemyyjältäsi: www.pellon.fi/myynti

PELLON

www.pellon.fi

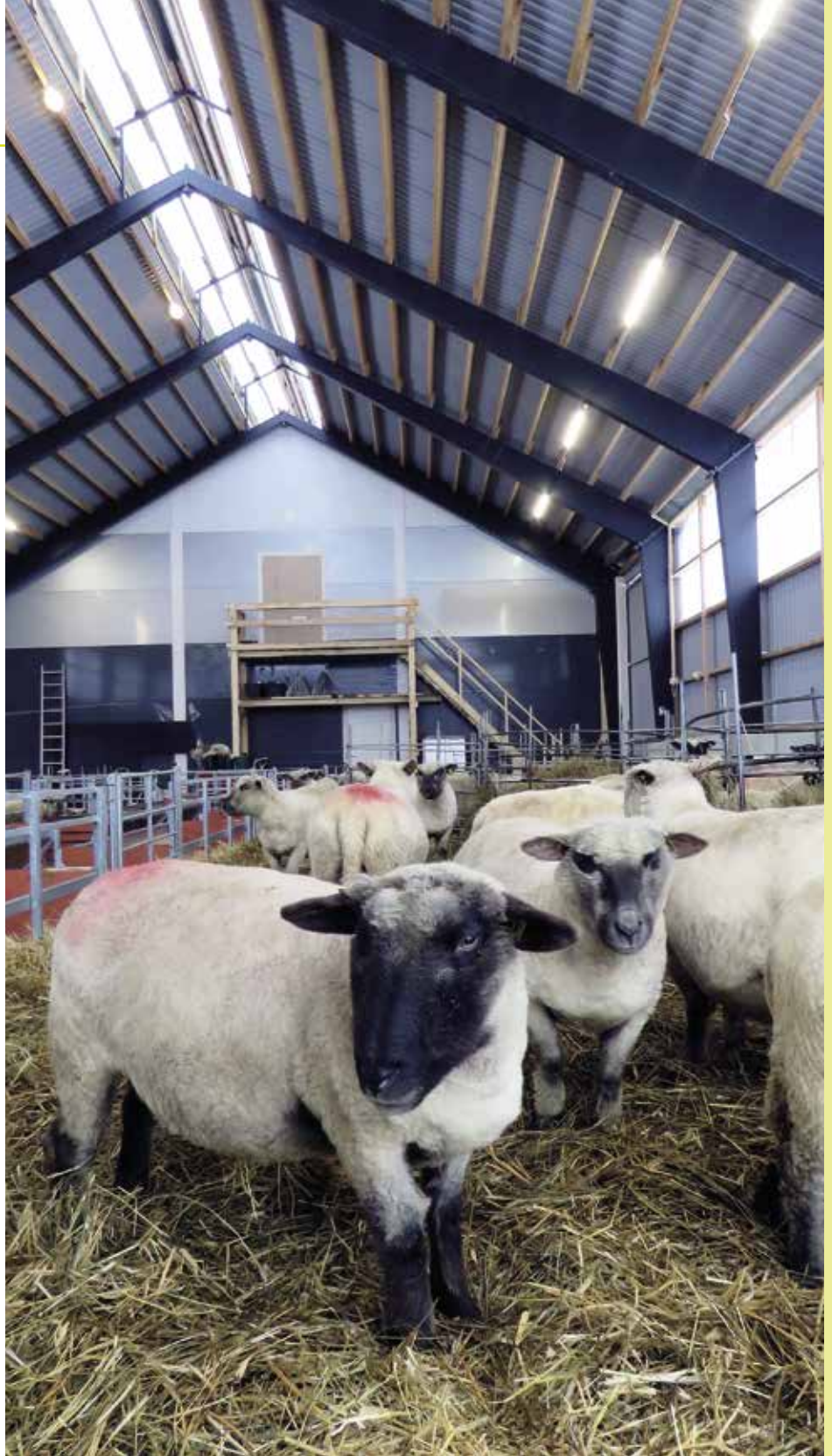
rakenteinen (seinäsekundääreinä puu- tai teräsrunko). Luonnollisen ilmanvaihdon takia seinärakenteeseen pitääkin miettiä millaiset ovat tuloilma-aukot seinissä lintuverkkoineen ja ovatko aukot kenoikkunoita vaiko verhoseinää ja millaista avaus- tekniikkaa näissä käytetään.

Kattorakenteet ovat puupiirarunkoisilla pääsääntöisesti kattoristikot aluskatteella ja vesikatteena sinkitty profilikattopelti. Kehärakenteisilla rungoilla on sekundääreinä toimivat kattopalkit joko puusta tai teräsestä, aluskate sekä sinkitty profilikattopelti. Kattorakenteiden kohdalla tulee miettiä myös huolella millaiseen poistoilmanvaihtoratkaisuun päättyy, eli tuleeko säädettävät hormit vai avattava harja lintuverkkoineen sekä ylipäättään miten kattorakenteet tuulettuvat ja miten kondenssin aiheuttama korrosio ristikkorakenteissa saadaan minimiin.

Lattiarakenteet ovat yleensä joko betonia tai joskus perustellusta syystä jopa asfalttia. Yleensä lattiarakenne on niin sanottu tasalattiaratkaisu ruokintakouruineen mutta ruokintapöydän kohta voidaan myös rakentaa heti alun perin korotettuna.

Lopuksi kertaus tärkeimmistä asioista investointia mietittäessä. Varaa tarpeeksi aikaa tuotannon, talouden ja rakentamisen etukäteissuunnitteluun sekä myös itse rakennussuunnitteluun. Käy tutustumassa tätä ennen mahdollisimman moneen jo käytössä olevaan kohteeseen ja mieti mitkä ratkaisut toimisivat omalla tilallasi. Muodosta mahdollisimman realistinen kuva investoinnin hinnasta sekä rakentamiseen tarvittavista työpanoksista ja tavoista.

Vanhapaikan tilan lampaat ovat tuotosseurannassa olevia oxford downeja, joukossa on myös muutama gotlannin turkislammas ja risteytyksiä. Kuvassa näkyy hyvin lampolan katon tuulettuva ja valoa läpäisevä harja.

Uusi opas toimivista lampoloista

PROAGRIA on koonnut Käytännölliset lampolaratkaisut -oppaan, joka julkaistaan maaliskuun alussa netissä.

Oppaaseen on koottu rakennettujen lampoloiden hyvät ja huonot ratkaisut. Opasta varten tehtiin kysely tiloille, ja kyselyn pohjalta on poimittu oppaaseen komment-

teja mitä pitää silmällä kun uutta lampolaa rakennetaan. Opas sisältää myös kuvia erilaisista sisustusratkaisuista ja ideoita esimerkiksi ruokintapöydistä, juomakupeista, ilmastoinnista ja taudinsulusta.

Opas on koottu Lihasulan Säätiön avustuksella.

Rantamaan tilan rakennusprojektit ja mitä niistä opittiin

Satu ja Keijo Rantamaan tilalla Torniossa on toteutettu kaksi lampolainvestointia, vuonna 2016 kylmälampola ja vuonna 2018 kolmiseinäinen pihatto. Satu Rantamaa kirjoittaa mitä rakennusprojekteista on opittu ja miten valitut ratkaisut ovat heillä toimineet.

KEIJO ONNISTUI INNOSTAMAAN minut pohjoiseen muuttoon vuonna 2013 ja siirryimme jatkamaan Keijon perheen tilaa vuoden 2015 alussa. Minulla ei ollut mitään kokemusta maataloudesta ennen muuttoa ja on ehkä onni etten tiennyt mihin ryhdyin! Jo pelkästään nämä rakennusprojektit ovat olleet hyvin opettavaisia, hyvässä ja pahassa.

Silloin vielä luulimme rakentavamme lampolan lisäksi emolehmäpihaton, minkä vuoksi ensimmäinen investointi oli tarpeisiimme hieman liian pieni. Vuonna 2016 rakensimme noin 360 neliömetrin kylmälampolan ja koska emolehmäpihaton emme uskaltaneet lopulta investoida, valmistui vuonna 2018 noin 190 neliömetrin kolmiseinäinen pihatto lampaille. Molempien piirustukset teki paikallinen suunnittelija ja kustannusarviot pitivät täysin paikkaansa.

Ennen pihatton rakennuttamista teetimme ”maatalousalan ammattilaisilla” useat piirustukset suuremmastakin lampolasta rehuväkästöineen ja sosiaalityöineen. Vaikka miten räpymme laskinta ja houkutus oli kova, ei uskallus riittänyt sen kokoiseen investointiin kuitenkaan. Ja mainittakoon, että ammattilaisen nimike on heittomerkkeissä siksi, koska ehdin jo melko laajasti kilpailuttaa isomman lampolan rakennuskuluja eikä todelliset tarjoukset olleet insinöörin kustannuslaskelmaa lähelläkään. Suunnitelmat siis seis ja palasimme ensimmäisen lampolan suunnitelleen henkilön pöydän ääreen. Suosittelen siis lämpimästi kilpailuttamista ennen kuin teette mitään konkreettista rakennusprojektin eteen. Saattaa säästyä hermojen lisäksi aika iso nippu euroja.

Kollegoilta vinkkejä

Valmistauduimme kumpaankin rakennusprojektiin vierailemalla usealla erilaisella lammastilalla ja haastatteleamalla lampureita. Täytyy todeta, että lampurit ovat aivan kertakaikkisen loistavaa porukkaa, kaikki neuvoivat mielellään ja kertoivat omien rakennuksiensa hyvät ja huonot puolet.

Meidän kokemuksemme mukaan lampolan rakentamisen yksi haastavimmista osa-alueista on kuitenkin löytää suunnit-

telija, joka ymmärtää lampaiden tarpeita ja sen ettei lampolainvestointi kestä kerta kaikkiaan mitään kalliita ratkaisuja. Suunnittelijat kyllä piirtävät mitä pyydämme, mutta emme me ole rakentamisen ammattilaisia – olisi ollut ihanaa, jos suunnittelijoilla itselläänkin olisi ollut lampolaan sopivia ehdotuksia rakenteisiin liittyen.

Meidän sukupolvenvaihdos on sattunut sellaiseen aikaan, ettei meillä todellakaan ole missään vaiheessa ollut ruusuja unelmia maatalouden hyvästä tuottavuudesta. Ennen meillä on ollut sellainen kauhun tasapaino koko ajan laskelmia ja investointeja tehdessä.

Rakennukset on tehty niin edullisesti kuin se järkevästi on mahdollista. Onneksi satuihin löytämään paikallisen rakennusmiehen joka on paitsi hyvä, myös valmis neuvomaan mitkä ratkaisut ovat kustannustehokkaita.

Monikäyttöiset rakennukset

Rakennusten pohjatyöt Keijo teki kustannussyistä isänsä kanssa itse, vaikka tuo aika olikin pahasti pois peltotöistä. Meidän molemmat lampolamme on myös rakennettu niin, että ne sopivat vaikka konehalleiksi mikäli eläimiä niissä ei enää pidetä.

Lattia- ja kattorakenteet ovat kalleimpia ja erittäin tärkeitä osa-alueita. Neuvonkin niiden osalta miettimään tarkkaan mitä tarpeita teillä on niiden osalta.

Me päädyimme tekemään molempiin lampoloihin asfalttilattian, minkä hyvä puoli on sen nopea valmistuminen ja edullisuus, mutta kuumalla säällä asfaltilla ei voi ajaa koneilla ja jossain vaiheessa asfaltti jouduttaneen kyllä tekemään uudelleen. Tasainen lattia vaatii myös korotetut ruokintakaukalot.

Koska ilmanvaihdon pitää toimia säässä kuin säässä, olisi meidän kannattanut rakentaa molempien rakennusten katoille harjatuuletus, vaikka suunnittelija oli sitä mieltä ettei sitä tarvita.

Kolmiseinäpihatossa tuuletus toimii melko hyvin, koska molemmilla pitkillä sivuilla on ylhäällä tuuliverkot, mutta ensimmäiseen lampolaan Keijo joutui jo itse tekemään lampolan päätyjen katonrajaan lisää ilmanvaihtoaukkoja.

” Meidän kokemuksemme mukaan lampolan rakentamisen yksi haastavimmista osa-alueista on kuitenkin löytää suunnittelija, joka ymmärtää lampaiden tarpeita ja sen, ettei lampolainvestointi kestä kerta kaikkiaan mitään kalliita ratkaisuja.”

Ruokinta, juotto ja sosiaaliset tilat

Koska meillä on myös suomenlampaita, ruokintapöytäratkaisut ovat aiheuttaneet meille hieman päänsärkyä. Suomenlampaiden väkirehun saamisen turvaamiseksi on tärkeää, että ruokintapöytätila on riittävästi ja päädyimme rakentamaan puusta kaukalot missä on jokaiselle oma paikka. Vaikka olen itse fysioterapeutti, ei minulla suunnitteluvaiheessa kokemuksen puutteen vuoksi soinnut kellot päässä ettei tämä ratkaisu ole missään nimessä ergonominen. Eläinten kannalta se on loistava, koska niille voidaan tarjota ryhmittäin hyvin yksilöllinen ruokavalio, mutta ruokkija joutuu joka ikinen päivä tekemään nosto- ja kiertoliikettä, mikä ei pidemmän päälle ole hyväksi rangalle tai muullekaan keholle. Tällaisella lyhyellä emännällä tulee lisäksi vielä kurottelua ja ojentelua aivan turhaan.

Meillä on jo jonkin aikaa vakavasti harkittu ruokintapöytien purkua, väliaitoihin kiinnitettyjen ruokintakaukaloiden hankintaa väkirehun jakoa varten ja paaliruokintaa. Pihatossa meillä onkin ollut käytössä vapaa paaliruokinta alusta asti. Kustannustehokkuutta ja ergonomiaahan on myös se, että työt vaativat mahdollisimman vähän aikaa sekä jumppaamista.

Juomakupeiksi päädyimme hankkimaan uimurikupit. Ne ovatkin osoittautuneet erinomaiseksi ratkaisuksi. Pesu muutaman kerran viikossa riittää huoltotoimenpiteeksi. Meidän lampolat ovat kunnan vesiver-

Väkirehun saamisen turvaamiseksi puusta rakennetut kaukalot ovat loistavia, koska jokaiselle lampaalle on oma paikka. Ratkaisu ei kuitenkaan ole optimaalinen ruokkijalle, joka joutuu tekemään nosto- ja kiertoliikettä. Tilalla harkitaan siirtymistä väliaitoihin kiinnitettyihin ruokintakaukaloihin ja paalihäkkeihin. Vapaa paaliruokinta on jo käytössä tilan toisessa lampolarakennuksessa.

Kylmälampolan keskellä on eristetty vesikoppi ja säilytystilaa.

Kylmälampolan karsina. Uimurikupit ovat osoittautuneet hyväksi valinnaksi.

Kuvassa etualalla vuonna 2016 rakennettu kylmälampola, takana vuonna 2018 rakennettu kolmiseinäinen pihatto. Rakennukset on tehty kustannuksia silmällä pitäen ja muunneltaviksi, jos lammastuotannosta jonain päivänä luovutaan.

kossa, joten vettä riittää aina. Karitsointiaikaan pääsemme kyllä nauttimaan ämpäreiden pesusta ja veden kantamisesta, koska pidämme kaikki uuhet ja karitsat omissa aitauksissaan kolmen päivän punnitukseen ja korvamerkintään asti.

Lampolaa rakentaessa on ehdottoman tärkeää miettiä mitä todella tarvitaan. Me olemme niin moneen kertaan tehneet las-

kelmia, että voimme jo käsi sydämellä väittää että kaikki ylimääräinen pitää karsia pois jos ei ole ylimääräistä rahaa maatalan tilillä. Meillä ei lampaiden tilojen lisäksi ole mitään muuta kuin kaksi lämmintä koppia vesihanoja varten ja kylmälampolan keskellä on tilaa muutamalle rehulavalle ja heinäpaalille. Sen verran meidän olisi kuitenkin pitänyt varata ylimääräisiä neliöitä, että

olisimme saaneet rännille ja vaa'alle pysyvän paikan sisälle. Toimistoa ja vessaakin olemme moneen kertaan kaipaillleet, suunnitelmassa onkin joskus hankkia lampolan pihalle esimerkiksi toimistoparakki ja tuunata siitä vähän nätimmän näköinen ettei emännän silmiä särje liikaa sitä katsoessa.

Kirjoittaja ja kuvaaja **Satu Rantamaa**

Södra Rönnsäsin kevytrakenteinen lampola on rakennettu kesällä 2007 osana tutkimusta, jossa selvitettiin kasvihuonetyyppisen kaarihallin soveltuvuutta karitoiden kasvatukseen Suomessa. Rakennuksen molemmissa päissä on isot liukuovet. Ruokinta tapahtuu apevaunulla ulkopuolella olevalla visiirillä peitetyllä ruokintapöydälle. Kuva on otettu keväällä 2019.

Kevytrakenteinen kaarihalli vaihtoehtona lampolaksi

Kaarihalli on nopea pystyttää, mutta vaatii kunnon perustuksen. Valittavan kevythallin tulisi myös täyttää eurokoodistandardit ja olla CE-merkitty.

KEVYTRAKENTEISISTA LAMPOLOISTA käydään aika ajoin keskustelua lampureiden Facebook-ryhmissä. Ratkaisu kiinnostaa, koska se on usein perinteistä lampolarakentamista halvempi toteuttaa.

MTT, nykyinen Luke, ja Helsingin yliopisto tutkivat kevyen, kasvihuonetyyppisen hallin soveltuvuutta lampolaksi noin kymmenen vuotta sitten. **Tapani Kivisen** ja **Eeva Mustosen** tutkimuksessa verrattiin perinteistä puurakenteista hallia kasvihuonetyyppiseen kaarihalliin karitoiden kasvatuksessa Södra Rönnsäsin tilalla Pernajas-sa. Julkaisu ”Kevytrakenteinen lammashalli Suomen ilmastossa” löytyy hakukoneen avulla netistä PDF:nä.

Kyseisessä tutkimuksessa rakennettu kaarihalli on kasvihuoneesta muokattu, leveydeltään 10 metriä pitkä ja teräsputkirunkoinen, lattiapinta-alaltaan 320 neliötä. Kaaret on upotettu betoniseen sokkeliin, lattia 70 millimetriä paksua valuasfalttia ja katteena valoa läpäisevä muovi. Ilmanvaihtoa on parannettu katon tuuletusläpällä ja seinien tuuliverkolla, joka vähentää tuulen

nopeutta riittävästi jotta hallissa ei ole liian vetoisaa. Rakennus on edelleen käytössä 12 vuotta myöhemmin, ja oli yksi viime kevään Lammaspäivien vierailukohteista.

Kunnon perustukset

Kuten muutkin ympärivuotiset lampolarakaisut, kevytrakenteinen halli vaatii kunnon perustuksen ja lattian. Södra Rönnsäsin tilan kaarihallin perustuksissa päädyttiin konehalmaiseen ratkaisuun, eli betoniantura ja sen päällä kolme kerrosta jälkivalettuja betoniharkkoja. Rakennuksen alla on routimaton soratäyttö, joten routaeristeet on asennettu vain sokkelin molemmin puolin metrin leveyiselle kaistaleelle, rakennuksen ympäri. Rakennus on ympäröity salaojilla.

Kaarirakenteen peruspilareille tehtiin anturamuottiin asennuskolo, johon teräsputki myöhemmässä vaiheessa istutettiin ja jäykistettiin jälkivalettavalla sorkkakorokkeella. Lattian valuasfaltin alla on vähintään 300 millimetriä täyryttämällä tiivistettyä karkeaa soraa ja mursketta sekä suodatinkangas. Sokkelin yläpinnan ja asfaltin korkeusero on 400 millimetriä.

Sekä puurakenteisessa verrokkihallissa että kaarihallissa ruokintapöytä on rakennuksen ulkopuolella, pitkällä sivulla tuuliverkon alapuolella. Rehu jaetaan apevaunulla.

Kevyen kaarihallin rakennuskustannus oli perinteistä lampolarakennusta matalampi. Kaarihallin arvonlisäveroton hinta oli

tutkimuksessa noin 62000 euroa, jolloin uuhipaikan hinta oli 380 euroa. Tuohon aikaan uuhipaikan hinta oli keskimäärin noin 585 euroa.

Suurimmat kustannuserät olivat maanrakennustyöt (noin 10000 euroa) sekä rakennuksen teräsrunko (15000 euroa).

Hallista suunniteltiin vielä vaihtoehtoisia kevennettyjä perustusratkaisuja, jolloin hallin kokonaiskustannus saatiin painettua noin 50000 euroon, eli uuhipaikan hinta noin 300 euroon. Todettiin, että valittu perustusratkaisu oli turvallinen ja teknisesti oikeaoppinen, mutta hallin käyttötarkoitukseen ja omaan painoon nähden ylimitoitettu. Hollantilaisen hallitoimittajan oma perustamishdotus oli maakuoppiin valetut betonikakut, joihin peruspilarit istutetaan valuvaiheessa ja linjataan suoriksi. Tässä vaihtoehdossa betonia kuluu vain murto-osa verrattuna toteutettuun perustustapaan, mutta avoimeksi jäi, soveltuuko ratkaisu Suomen ilmastoon.

Tutkimuksessa todettiin, että kevytrakenteiselle kaarihallille on valittavana laaja kirjo eri paksuisia ja kestoaltaan erilaisia katemateriaaleja, joten valinta on rakentajalle haasteellinen. Katemuovi on kaarihallin haavoittuvien osa, koska se altistuu esimerkiksi UV-säteilylle ja erilaisille törmäyksille esimerkiksi koneiden kanssa. Tutkimuksessa tarkastellun hallin muoville ei annettu valmistajan puolelta arviota, mutta eliniäksi arvioitiin 10 vuotta.

Kalliomäen tilan kevytrakenteinen lampola tarkoitettiin väliaikaiseksi ratkaisuksi, kunnes uusi teräsrunkoinen lautaverhoiltu lampolarakennus valmistui. Kaarihalli on yhdestä päädystä kokonaan avoin ja pyöröpaali nostetaan traktorilla pyöröpaalihäkkiin. Avoin pääty on käännetty tuulensuojaa kohti. Kaarihalli on edelleen käytössä uuden lampolan rinnalla.

Södra Rönnsäns tilan isäntä **Samuli Näri** on ollut tyytyväinen toteutuneeseen kaarihalliin. Hän kertoo, että edullisuuden lisäksi hänen tavoitteenaan kaarihalli-investointinsa oli, että katon alainen tila on mahdollisimman suurelta osin eläimille, sekä seosrehuruokinnasta saatavat monet hyödyt.

– Rakennus on vuosien saatossa jalostunut siten, että kapeahko keskikäytävä on jäänyt pois ja lähes kaikki rakennettu tila on todellakin vain eläimille.

Rakennuksen perustusten toteuttaminen mietitty Näriä.

– Koska samaan kohtaan piti saada sijoitettua kovalla rasituksella oleva ruokintapöytä, perustukseen oli syytä panostaa. Hallin tyhjennysvaiheen rasitukset oli samalla huomiotava.

Myös vuonna 2007 käytettynä hankittu seosrehuvaunu on edelleen lähes päivittäisessä käytössä.

Samoja tuloksia kasvatuksessa

Tutkimuksessa seuratut karitsat olivat memmissä lampolaratkaisuissa teuraskypsä 3,5–4,5 kuukauden iässä. Päiväkasvu ja teurastulokset olivat kaarihallissa kasvaneilla jopa hieman parempi. Kummassakaan ryhmässä ei

havaittu hengitystieinfektioita tai ripulia.

Selkein ero näiden kahden rakennuksen välillä oli valoisuus. Puurakenteisessa hallissa ikkunapinta-alan suhde lattiapinta-alaan oli alle 5 prosenttia, kaarihallissa suhde oli 100 prosenttia. Keväällä muovilla katetun hallin sisälämpötila alkoi nousta ja ylipäättään lämpötilan vaihtelu oli kaarihallissa suurempaa verrattuna puurakenteiseen halliin. Yhtenä etuna pidettiin, että kasvihuone-tyyppistä kaarihallia voi käyttää lampaiden laidunkautena kasvihuoneena.

Valitse CE-merkitty

Markkinoilla on nykyään useiden valmistajien kaarihalleja, joista voi modifioida kylmälampolan. Vaihtoehtoihin kannattaa tutustua tarkasti. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes ilmoitti viime vuonna selvittävänsä PVC-katteisten teräsrunkoisten hallien turvallisuutta, koska hallien kantavissa rakenteissa sekä merkinnöissä oli havaittu puutteita. Valvontahankkeen kohteena oli noin 30 hallien valmistajaa ja maahantuoja. Erityistarkkailussa olivat laajarunkoiset hallit ja maneesit.

Tukes kävi läpi asiaan liittyviä asiakirjoja, teki valvontakäyntejä kohdeyrityksiin ja

testautti markkinoilla olevia halleja pisto-koeluntuoistesti. Hallien rungon testaus tehtiin kolmannen osapuolen tarkastuksena hallin toteutukselle sekä hallin lujuuslaskelmille. Tarkoitus oli saada yleiskuva, jotta voidaan puuttua turvallisuutta vaarantaviin rakenneongelmiin.

Tukesia kiinnosti ennen kaikkea, miten hallien valmistajat ja myyjät noudattavat kansallisia määräyksiä lujuuslaskennan osalta. Tukesin ylitarkastaja **Petri Kulmala** mainitsee Rakennustaito-lehdessä, että ongelmia on ilmennyt joidenkin hallien runkorakenteissa sekä yläpohjan jäykistyksissä ja tuennoissa. Kyse ei ole pelkästään lumi-kuorman kestämisestä, vaan rakennuksen perustamisesta ja kokonaisjäykistyksestä. Esimerkiksi ristikkorakenteiden välistä on puuttunut jäykistäviä diagonaalisauvoja.

Samassa artikkelissa mainitaan, että Tukesin selvityksen perusteella isoimmat virheet eivät synny teräsoisien konepajavalmistuksessa, vaan virheet tehdään yleensä jo lujuuslaskennassa, joka pitäisi toteuttaa eurokoodien ja kansallisten laskentaohjeiden ja kuormitustietojen mukaisesti.

Hallien kantavan teräsrungon vaatimustenmukaisuus on osoitettava EN 1090-1-standardin mukaisella suoritustasoilmoituksella ja CE-merkillä. Hallien lujuuslaskelmat on tehtävä eurokoodistandardien mukaisesti ja hallien konepajateotuksessa pitää noudattaa EN 1090-2 -standardia. Asiakkaalle on myös toimitettava hallin rakennussuunnitelmat sekä rakennelaskelmat.

Lopuksi muistutus helposta rakentamisesta haaveilevalle: uudisrakentaminen vaatii yleensä aina rakennusluvan, myös kevytrakenteiset kasvihuoneet jos niiden koko ylittää 30 neliötä. Rakennuslupa-asioissa kannattaa olla yhteydessä kunnan rakennusvalvontaan. Lampolaksi tarkoitettu halli vaatii myös ympäristöluvan, jos tila on mitoitettu yli 250 uuhelle tai vuohelle.

Kirjoittaja ja kuvaaja **Anna Kujala**

RETRONIK

lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- heinärit ja seinärit
- käsittelyaidat
- hoito-/eläinportit
- juomakupit + suojakaaret
- stopparit + rännityslaitteet
- ruokintakourut (muovi tai metalli)

Katso video www.retronik.com

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

RS TOIMI

Pressuhallit vahvalla peitteellä
Paljon eri kokoja
Hinnat alkaen 2390 € sis alv 24%

puh: 040 620 3922
www.rstoimi.fi
f RStoimi

LANDTEK HALL

Lampola, rehuvarasto, traktoritali...

Tutustu! www.Landtek.fi

14500 littala - 040-9310300

NUOLUKIVET LAMPAILLE

VILOLIX LAMMAS

Melassipohjainen nuolukivi, jonka valmistusprosessissa muodostuu pötsin toimintaan vaikuttavia sokeriestereitä.

VILOLIX NATUR

Luomuraaka-aineista valmistettu melassipohjainen nuolukivi.

VILOLIX MENTHOL

Runsaasti energiaa sisältävä nuolukivi, johon on lisätty eteerisiä öljyjä.

NUOLUX LAMMAS

Nuolux Lammas on monipuolinen nuolukivi, joka sopii kaikille lampaille ympärivuotiseen käyttöön.

www.vilomix.fi/edustajat

Vilomix Finland Oy
puh. 010 402 7700
www.vilomix.fi

Vilomix

*Parempaa
lampaillesi*

***Oma seos
Tilan yksilöllisiin
tarpeisiin***

***Lammasnurmi
Mehevä ja
maittava***

Aina jyvällä!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200

www.naturcom.fi

SUOMILAMMAS LAUTASELLE -KAMPANJALLA heräteltiin kuluttujia valitsemaan kotimaista lampaanlihaa arkeen ja juhlaan. Viime vuoden lopulla kaksi viikkoa kestäneen sosiaalisessa mediassa toteutetun kampanjan aikana julkaisiin arki- ja juhlareseptejä sekä tietoisuutta suomalaisesta lammastaloudesta.

Arkiruokien reseptit suunnitteli lampuri **Sanna Lehtonen**, joka myös kirjoittaa Lampuri keittiössä -ruokablogia. Itsenäisyyspäivän juhla-ateria oli **Sami Garamin** käsialaa. Alla kampanjan yhteydessä somessa julkaistu Samin haastattelu ja seuraavilla sivuilla Samin suunnittelema juhlamenu.

SAMI GARAM:

Kokkaa rohkeasti lampaanlihaa – ei se ole vaikeaa

Suomilammas lautaselle

-lammasruokaviikon kummikokki

Sami Garam on kokki, stadin

slangin osaaja, tv:stä tuttu, keitto-

kirjojen kirjoittaja, yrittäjä, isä, iso-

isä, aviopuoliso, lampaiden ystävä

ja paljon muuta.

Kirjoittaja **Sanna Lehtonen**

Kuvaaja **Kasper Garam**

SAMI VALMISTUI KOKIKSI 1991 ja ensimmäiset 10 vuotta hän teki töitä täysillä keittien puolella. Moniosaajana hän teki kokintöiden ohella käännöksen Aku Ankasta stadin slangilla, mikä toi julkisuutta mukanaan. Muitakin käännöksiä stadin slangilla syntyi. Tämä polku vei hänet tv-ohjelmaan, jossa hän pian vaihtoi sarjakuvat taas kokin hattuun.

Sami onkin grillannut Aamu-TV:ssä ja ollut useissa ruokaohjelmissa mukana. Ensimmäiset julkiset kokkaukset tapahtuivat kuitenkin radio-ohjelmassa 2000-luvulla.

Oman lounasravintolan Sami perusti 9 vuotta sitten – ravintolan 9-vuotissyntäreitä juhlittiin juuri toissa viikolla. Sami on kirjoittanut myös useita keittokirjoja. Voidaankin sanoa, että hän on ruoka-alan moniosaaja.

Raaka-aineen tunteminen tuo rohkeutta kokkaukseen

30-vuotinen kokinura on kirkastanut Samin kulinaristisen näkemyksen kunnioittamaan raaka-ainetta. Mausteilla ei tarvitse peittää raaka-aineen makua.

– Kotimainen lampaan- ja karitsanliha ei tarvitse paljon mausteita; suola, pippuri ja yrtit riittävät. Ne korostavat raaka-aineen omaa makua, eivätkä peitä sitä. Raaka-aine saa maistua itselleen, sanoo Sami painokkaasti.

Samin mukaan on tärkeää ymmärtää raaka-aine, se tuo rohkeutta kokkaamiseen.

– Liian vaikeat reseptit saavat aikaan ruo-

Sami Garam oli ensimmäisen Suomilammas lautaselle -kampanjan kummikokki. Kampanja toteutettiin Suomen Lammasyhdistyksen ja kahdeksan liha-alan yrityksen yhteistyönä joulukuussa 2019.

anlaittorimakauhun, hän hymähtää.

Omaan ruokapöytänsä Sami kokkaa kotimaista lammasta ja karitsaa saatavuuden mukaan. Hänellä on ollut kesälampaista jo kuuden vuoden ajan ja sen myötä pakkaamiseen on saatu omaa karitsanlihaa syksyisin. Kun karitsanlihaa on pakkasessa saatavilla, sitä löytyy myös ruokapöydästä useamman kerran viikossa.

Myös ravintolassaan Sami kokkaa lampaan- ja karitsanlihaa saatavuuden mukaan. Hän on huomannut, että asiakkailla on vielä vallalla ennakkoluuloja lampaanlihaa kohtaan. Villasukan maine on yhä olemassa. Nuoremmalla sukupolvella on kuitenkin havaittavissa ennakkoluulottomampaa asennetta lampaanlihaa kohtaan.

– Tämä on herkullisinta lihaa, Sami sanoo.

Sami harmittelee kotimaisen lampaan- ja karitsanlihan saatavuutta kaupoissa, sitä ei usein ole.

– Kun haluan kotimaista, menen Hakaniemen kauppahalliin. Siellä tiedän mistä liha tulee ja kuka sen käsittelee.

Valitse kotimainen lammas – tiedät mitä syöt

Kotimaisessa lihassa vahvuutena Sami näkee lampaiden elinolosuhteet.

– Suomessa kaikki lammastalous on luomua eurooppalaisella mittapuulla katsottuna, hän sanoo kokemuksen paistaessa äänestä.

– Meillä vahvuutena on lampailla puhdas ruoka ja puhdas vesi, raaka-aine on siis puhdasta. Antibiootteja annetaan vain tarpeeseen, eikä vaikkapa kasvunestämiseksi. Se tekee lihasta myös turvallista. Lampaista näkee landella – voit siis nähdä omin silmin, miten ne elävät.

Samaa ei Samin mukaan voi sanoa muualta tuotetusta lampaanlihasta.

– Pakastettu, maapallon toiselta puolelta rahdattu liha – etähän silloin tiedä raaka-aineesta mitään, hän sanoo.

Samin terveiset Suomilammas lautaselle -lammasruokaviikolle

– Kokkaa rohkeasti lampaan- ja karitsanlihaa. Kokeile eri reseptejä, ei se ole vaikeaa.

– Lampaan- ja karitsanliha on monipuolinen raaka-aine, siitä voi tehdä pitkään haudutettua ruokaa, pannulla nopeasti paistettua tai syödä vaikka raakana, kuten muutakin punaista lihaa.

– Terveiset kauppiaille: tarjotkaa kotimaista lampaan- ja karitsanlihaa.

Suomilammas lautaselle 2019

Itsenäisyyspäivän juhlamenu

- * Kuohkea tattikeitto
ja riimisuolattua karitsan paahtopaistia
- * Lammas-sashimitartar
- * Ylikypsää lampaan niskaa
ja fileetä medium, savoiijinkaalikärryle
ja paahdettua perunaa, gin-kastike
- * Vuohenjuusto-omena, viinimarjasiirappi

Reseptit **Sami Garam**

Kuvat **Kasper Garam**

Sashimitartar

100 g karitsan ulkofileetä
2 rkl soijakastiketta
1 rkl limen mehua
1 tl paahdettua sesamöljyä
1 valkosipulinkynsi
½ tuoretta chiliä
2 oksaa tuoretta korianteria
½ punasipulia
4 lastua sushi-inkivääriä (vaihtoehtona maustekurkku)
paahdettu vaalea leipäviipale

Leikkaa kalvoton liha aivan pieneksi hakkeeksi. Mausta hake soijalla, limen mehulla ja sesamöljyllä. Anna maustua 10 minuuttia ja kaada ylimääräinen neste pois. Silppua valkosipuli, chili, korianteri ja punasipuli ja sekoita lihan joukkoon. Muotoile seoksesta annoksia ja aseta rapeaksi paahdetun leivän päälle. Koristele sushi-inkiväärillä ja korianterin lehdellä.

RESEPTIT (neljälle)

Tattikeitto

200 g tattia (tai muuta metsäsientä tai herkkusientä)
1 sipuli
10 g voita
2 dl tattien sulatuslientä
2 dl lampaan haudutuslientä
½ dl valkoviiniä
1 dl vispikermaa

Kuullota sienet ja silputtu sipuli voissa. Kaada päälle tattien sulatusliemi, lampaan haudutusliemi ja valkoviiniä. Keitä niin, että sienet ja sipuli ovat aivan pehmeitä. Soseuta keitto kuohkeaksi ja sileäksi blenderissä. Lisää lientä jos keitto on liian paksua. Kuumenna keitto uudelleen. Vispaa kerma pehmeäksi vaahdoksi ja sekoita se keiton joukkoon. Leikkaa päälle riimisuolattua karitsan paahtopaistia erittäin ohuina viipaleina.

Riimisuolattu paahtopaisti

1 karitsan paahtopaisti (tai paistinpala 200 g)
suolaa
timjamia
mustapippuria

Puhdista paahtopaistista ylimääräiset kalvot ja rasvat mahdollisimman hyvin. Mausta lihan pinta hieromalla suolaa, timjamia ja mustapippuria lihan pintaan. Pakkaa tiiviisti kelmuun ja anna maustua pari tuntia jääkaapissa. Nosta liha pakastimeen ja kun se on kohmeessa, leikkaa siitä ohuita viipaleita.

Ylikypsä lampaan niska

400 g lampaan niskaa tai potkaa
1 tl suolaa
3 laakerinlehteä
100 g selleriä
1 sipuli
4 valkosipulinkynttä
1 porkkana
1 rosmariininoksa

Pilko niskapala parin tuuman kokoisiksi paloiksi. Kiehauta kattilassa vettä ja lisää liha, mausteet ja paloitellut juurekset kuumaan veteen. Keitä kannen alla hauduttaen ainakin kaksi tuntia, kunnes liha on aivan hajoavan pehmeää. Vettä tarvitaan sen verran, että kaikki ainekset peittyvät. Pidä myös huoli, ettei vesi haihdu kattilasta, vaan lisää sitä aika-ajoin. Siivilöi liemi lopuksi toiseen kattilaan ja käytä sitä myöhemmin. Nosta lihanpalat varovasti erilleen ja kuumenna ne myöhemmin annokseen paistamalla. Säästä juurekset kaalikäärileisiin ja keitä liemi voimakkaaksi.

Lampaan filee medium

300 g lampaan ulkofileetä
suolaa

Puhdista fileestä kalvot ja leikkaa liha neljäksi tasakokoiseksi palaksi. Paras annos tulee jos liha on valmiiksi huoneenlämpöistä. Kuumenna paistinpannu erittäin kuumaksi ja ripottele pannulle ohuelti suolaa. Paahda fileitä noin minuutti per puoli ja pakkaa folioon tekeytymään. Huuhtaise pannu vedellä ja kaada huuhteluvesi liemen joukkoon.

Napue-ginkastike

½ l vahvaksi keitettyä lammaslientä
3 dl punaviiniä
2 rkl siirappia
1 rkl balsamiviinietikkaa
4 cl Napue-giniä (tai katajanmarjoja)
(maizena)

Keitä vahvaa lientä, viiniä, siirappia ja balsamicoa kunnes niitä on jäljellä noin 3 dl. Kaada gin kastikkeen mausteeksi ja keitä vielä sen verran, että alkoholi haihtuu. Suurusta halutessasi kevyesti Maizenalla.

Savojinkaalikäryle

4 isoa lehteä savojinkaalialia (tai kiinankaalia)
porkkana (lampaan haudutusliemestä)
selleri (lampaan haudutusliemestä)
sipuli (lampaan haudutusliemestä)
valkosipuli (lampaan haudutusliemestä)
1 kananmunaa
½ dl korppujauhoa
25 g voita
2 rkl siirappia

Soseuta liemessä aivan pehmeiksi keitetyt juurekset blenderissä. Ota laakerinlehti ja rosmariinin puinen varsi pois ennen soseuttamista. Lisää mukaan kananmuna ja korppujauhot. Anna tekeytyä ja tarkasta maku. Jos massasta tulee liian paksua, ohenna sitä hiukan liemellä, jos liian ohutta, lisää vähän korppujauhoja. Leikkaa kaalinlehtien paksu ruoto ohueksi. Lusikoi kaalinlehden keskelle juuresmassaa ja taita kääryleeksi. Nosta voidellulle uunipannulle ja lisää hiukan lihalientä. Nosta jokaiselle kääryleelle päälle voinokare ja kaada siihen siirappia. Paista 175-asteisessa uunissa puoli-sen tuntia. Valele paistamisen puolivälissä haudutusliemellä.

Paahdetut perunat

½ kg perunoita (kiinteä)
2-4 rkl öljyä
2 tl suolaa

Leikkaa pestyt perunat ohuiksi viipaleiksi. Pyöräytä viipaleet kulhossa öljyn ja suolan kanssa niin, että öljyä on kaikilla pinnoilla. Levitä perunat uunipellille, leivinpaperin päälle ja paista 175-asteisessa uunissa noin puoli tuntia. Lisää lopuksi tehoa niin, että perunat saavat hiukan rapeaa pintaa.

Vuohenjuusto-kauraomenat

2 hapokasta, kovaa isoa omenaa
100 g vuohenjuustoa
1 dl kaurahiutaleita
40 g voita
4 rkl sokeria

Kuori omenat ja poista siemenkodat. Leikkaa hedelmät neljäksi kiekoksi. Leikkaa vuohenjuustosta noin sentin paksuisia kiekkoja. Omena- ja juustokiekon pitäisi olla jokseenkin saman kokoisia, mieluummin niin että omena on hiukan isompi. Sulata voi pannulla ja lisää sokeri ja kaurahiutaleet siihen. Paista kunnes kaura on imenyt kaiken voin itseensä. Paista myös omenakiekot nopeasti pannulla. Täytä omenakiekon reikä kauralla uunipellillä, leivinpaperin päällä ja aseta juustokiekot päälle. Paista vartin verran 180-asteisessa uunissa tai kunnes juusto sulaa ja saa hiukan väriä pintaansa.

Viinimarjasiirappi

2 dl viinimarjamehutiivistettä
½ dl viinimarjalikööriä
1 tl vaniljasokeria
1 tähtianis

Keitä aineksia kunnes määrä on puolintunut. Anna jäähtyä paksuksi siirapiksi.

Finskt får på tallriken -kampanjen 2019

Själständighetsdagens meny

- * Fluffig svampsoppa och rimmad rostbiff av lamm
- * Får-sashimitartar
- * Extramör fårnacke och filé medium, savoykåldolme och rostad potatis, ginsås
- * Getostäpple, svartvinbärssirap

SAMI GARAMS RECEPT (för 4 personer)

Svampsoppa

200 g soppar (eller annan skogssvamp eller champinjoner)

1 lök

10 g smör

2 dl av sopparnas smältlag

2 dl av fårets kokbuljong

1/2 dl vitvin

1 dl vispgräddde

Sautera svamparna och den hackade löken i smör. Häll i sopparnas smältlag, kokbuljong från fåret (se receptet: Extramör fårnacke) och vitvin. Koka så att svamparna och löken är alldeles mjuka. Mixa soppan fluffig och slät i en blender. Tillsätt buljong om soppan är för tjock. Värm upp soppan på nytt. Vispa grädden till ett mjukt skum och blanda i soppan. Skär den rimmade lammrostbiffen i mycket tunna skivor och lägg på soppan.

Rimmad rostbiff

1 rostbiff av lamm (eller 200 gram lammstek)

salt

timjan

svartpeppar

Putsa rostbiffen noggrant på extra hinner och fett. Smaksätt köttet genom att gnida in salt, timjan och svartpeppar på ytan. Packa in tätt i plastfolie och låt vila några timmar i kylskåpet. Lyft över köttet i frysen och när det är stelfruset skär tunna skivor.

Sashimitartar

100 g ytterfilé av lamm

2 msk sojasås

1 msk limejuice

1 tsk brynt sesamolja

1 vitlöksklyfta

1/2 färsk chili

2 kvistar färsk koriander

1/2 rödlök

4 spån sushi-ingefära (alternativt inlagd gurka) rostade skivor av ljus bröd

Finhacka det hinnefria köttet i riktigt små bitar. Smaksätt med soja, limejuice och sesamolja. Låt stå i 10 minuter och häll bort överflödigt vätska. Forma blandningen

till portioner och lägg på knapert rostade brödskivor. Dekorera med sushi-ingefära och korianderblad.

Extramör fårnacke

400 g nacke eller lägg av får

1 tsk salt

3 lagerblad

100 g selleri

1 lök

4 vitlöksklyftor

1 morot

1 rosmarinkvist

Skär upp fårnacken i två tum stora bitar. Koka upp vatten i en kastrull och tillsätt köttet, kryddorna och rotfrukterna i bitar i det varma vattnet. Låt sjuda under lock åtminstone två timmar, tills köttet är så mörkt att det faller sönder. Vatten tillsätts, så att alla ingredienserna täcks. Se till att vattnet inte avdunstar från kastrullen, tillsätt vatten nu och då. Sila buljongen i en annan kastrull och använd den senare. Lyft köttbitarna försiktigt för sig och varm upp dem för senare bruk genom att steka. Spara rotfrukterna för kåldolmarna och koka buljongen stark.

Fårfile medium

300 g får ytterfilé

salt

Rengör filén från hinner och skär köttet i fyra jämnstora bitar. Bästa portionen fås om köttet färdigt är rumstempererat. Värm stekpannan riktigt het och strö tunt med salt på pannan. Stek fileerna ungefär en minut per sida och packa sedan in dem i folie. Skölj pannan med vatten och häll sköljvattnet i buljongen.

Napue-ginsås

1/2 l stark fårbuljong

3 dl rödvin

2 msk sirap

1 msk balsamvinäger

4 cl Napue-gin (eller enbär)

(Maizena)

Koka stark buljong, vin, sirap och balsamico tills ungefär 3 dl kvarstår. Häll gin som krydda i såsen och koka så att alkoholen avdunstas. Red lätt om så önskas med Maizena.

Savoykåldomar

4 stora blad savoykål (eller kinakål)

morot (från fårets kokbuljong)

selleri (från fårets kokbuljong)

lök (från fårets kokbuljong)

vitlök (från fårets kokbuljong)

1 ägg

1/2 dl skorpsmulor

25 g smör

2 rkl sirap

Mixa de i buljongen mjukkokade rotfrukterna i en blender. Ta bort lagerbladen och rosmarinens träiga kvist före mixningen. Tillsätt ägget och skorpsmulorna. Låt stå och smaka av. Om massan blir för tjock, tunna ut med lite buljong – blir massan för tunn, tillsätt lite skorpsmulor. Skär kålbladens tjocka bladnerv tunn. Portionera ut rotfrukstmassan i mitten av bladet med hjälp av en sked och vik ihop till en dolme. Lägg dolmen på en smord ugnspanna och tillsätt lite köttbuljong. Sätt en smörklick på varje dolme och häll sirap på den. Stek i 175-gradig ugn en halvtimme. Häll på lite kokbuljong efter halva stektiden.

Rostade potatisar

1/2 kg potatis (fast)

2–4 msk olja

2 tsk salt

Skär den tvättade potatisen i tunna skivor. Blanda skivorna i en skål med olja och salt, så att potatisens alla ytor är täckta med olja. Bred ut på en ugnsplåt med bakplåtspapper och stek i 175-gradig ugn cirka en halvtimme. Öka värmen mot slutet så att potatisen får en lite knaprig yta.

Havreäppel med getost

2 syltiga, hårda stora äpplen

100 g getost

1 dl havreflingor

40 g smör

4 msk socker

Skala äpplena och avlägsna kärnhuset. Skär frukterna i fyra skivor så att kärnhusets hål är i mitten av skivan. Skär ungefär en centimeter breda skivor av getosten. Äppel- och ostskivorna borde vara ungefär lika stora, helst så att äpplet är en aning större. Smält smöret i en stekpanna och tillsätt socker och havreflingor. Stek tills havren sugit upp allt smör. Stek också äppelskivorna snabbt på pannan. Fyll äppelskivans hål med havre på en ugnsplåt med bakplåtspapper och lägg ostskivorna ovanpå. Stek en kvart i 180 grader eller tills osten smälter och får lite färg på ytan.

Vinbärssirap

2 dl koncentrerad vinbärssaft

1/2 dl vinbärslikör

1 tsk vaniljsocker

1 stjärnanis

Koka ingredienserna till mängden halverats. Låt svalna till en tjock sirap.

Kuva: Peppi Laine

VALTAKUNNALLISET LAMMASPÄIVÄT

TURUSSA
18.-19.3.2020

PAIKKA Scandic Atrium, Eerikinkatu 28-30, 20100 TURKU, p. +358 2 4808 1614
www.scandichotels.fi/hotellit/suomi/turku/scandic-atrimum

KE 18.3. OPINTORETKI

- 11.00 Lähtö Hotelli Scandic Atrium
- 11.10 Turun rautatieasema, Turku
- 11.45 **Lounas**, ravintola Wanha Primadonna, Piikkiö
- 12.45 **Mty Tähkämaa, Juha Tähkämaa**, Kaarina.
Luomulammastila, 330 texel-uuhien katras, pyöröpaaliruokinta. Vuodesta 2012 teräskaarihalli käytössä. Uuhet ja karitsat laiduntavat pelloilla saareissa. Paimenkoira.
- 14.20 **Mikkolan tila, Peppi ja Marko Laine**, Hajala.
200 uuhien risteytyskatras. Karitsointi maalisi- ja heinäkuussa. Laajaa suoja- ja pyöröpaaliruokinta. Tilalla myös monipuolista kasvinviljelyä. Paimenkoirat päivittäin töissä apuna. 2011 puurakenteinen lampola, paaliruokinta ja väkirehu kaukaloista. Lihan suoramyyntiä.
- 16.00 **Kahvit**, Ravintola Lundo, Lieto
- 16.45 **Sipilän Lammastila, Mirkku ja Kalle Sipilä**, Lieto as.
Luomulammastila, noin 130 uuhien katras, suomenlampaista, risteytystuotanto. Tilapuolessa villa- ja taljatuotteita, lihan suoramyyntiä. Lampola rakennettu vuonna 2012, korotettu ruokintapöytä, lisäksi vanha lampolarakennus ja pieni laajennus, paaliruokinnalla. Paimenkoira. Laidunnusta perinnebiotoopeilla ja maisemahoitoalueilla.
- 18.15 Paluu Hotelli Scandic Atrium

Osallistumismaksu 82 € (+ alv 24 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnit, lounaan, kahvin ja suojavaatteet.

- 20.00 **Lampuri-Ilallinen**, Panimoravintola Koulu, Eerikinkatu 18, illalliskortti 40 €

Menu

*Herkkutattiheittoa ja kylmäsavulohitartar
Ylikypsää lampaanniskaa, tumma valkosipulikasike
Vuohenjuustoperunakakku, hunajajuureksia
Olutsuklaakakku, mustaherukkasorbet ja karamelloitua popkornia, Kahvi/tee*

TO 19.3. LAMMASTERVEYSSSEMINAARI

- 8.30 Seminaarin avaus, **Timo Junnila**, ProAgria Länsi-Suomi
- 9.00 Kestävät ja terveet lampaat -eläinjalostuksen vaikutukset, iSAGE hankkeen tutkimustuloksia, **Kaie Ahlskog**, ProAgria Etelä-Suomi ja **Marja-Liisa Sevon-Aimonen**, Luke
- 9.45 Lampaiden tutkimustulokset ja tautitilanne Suomessa, **Teija Kokkonen**, Ruokavirasto
- 10.30 "Lammas sairastaa - mikä neuvoksi?" keskeisimpiä sairauksia, hoitoa ja ennaltaehkäisyä, **Eeva Mustonen**, Helsingin yliopisto
- 11.30 **Lounas**
- 12.15 Loiskelytutkimuksen satoa, **Eeva Mustonen**, Helsingin yliopisto
- 12.45 Tunnista eläintautiriskit, **Johanna Rautiainen**, Lammasmaailma
- 13.30 Valtakunnallisen terveydenhuollon lähtökohdat, alustus-puheenvuoro, **Milla Alanco-Ollqvist**, ProAgria Etelä-Pohjanmaa/ Keskusten Liitto ja **Petri Leinonen**, Suomen Lammasyhdistys
- 14.00 Valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma lampaille tulevaisuudessa -paneelikeskustelu
- 15.00 Seminaarin päätös

Seminaarin hinta 109 € (+ alv 24 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut. Etäosallistumismahdollisuus järjestetään, hinta 70 € (+ alv 24 %). Ilmoittautuneille lähetetään linkki sähköpostilla ennen seminaaria.

SUOMEN LAMMASYHDISTYKSEN KEVÄTKOKOUS 15.30-17.30

- 15.10 Yhdistyksen tarjoamat **kokouskahvit**
- 15.30 Kokouksen avaus puheenjohtaja **Petri Leinonen**
Suomen Lammasyhdistyksen viestintästrategia, **Anna Kujala**
Sääntömääräiset asiat § 4
- 17.30 Kokouksen päätös

TERVETULOA!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

VIIMEISIN OHJELMAVERSIO on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen www.lammasyhdistys.fi ja

ProAgrian verkkosivuilla www.proagria.fi. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

SITOVAT ILMOITTAUTUMISET 4.3. mennessä www.proagria.fi/lammaspaivat tai ProAgria Keskusten Liittoon eila.peitsi@proagria.fi, p. 040 356 1734.

MAJOITUS 2 hh 58,50 €/hlö/vrk. 1hh 97 €/vrk. Hinta sisältää aamiaisen. Majointu maksetaan suoraan hotelliin.

LISÄTIETOJA, Retki ja seminaari **Eila Peitsi** ja **Milla Alanco-Ollqvist**, milla.alanco-ollqvist@proagria.fi, p. 040 706 0558.

Kokous **Marjo Simpanen**, marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi, p. 044 973 7000.

PRO
Agria

HORNER SHEARING

Longhorn 12V Kit

Complete 12V sheep shearing outfit, including a Horner SureGrip handpiece, 3 Longhorn® combs, 6 Longhorn® cutters, ferrule and screwdriver.

Longhorn XT Kit

Complete XT sheep shearing outfit, including a Horner SureGrip handpiece, 3 Longhorn® combs, 6 Longhorn® cutters, ferrule and screwdriver.

SureGrip

Oil bath handpiece. Ideal for farmers.
Bearing free design for long, trouble free life.

Farmers Packs

Four combs and eight cutters.
Interchangeable with most makes of combs and cutters.

We also stock a range of clothing.
Please visit our website to see the
full collection.

For more information visit our website at www.hornershearing.com
or call Jan Suttle on 0500 820243.